

ΛΟΓΙΑ ΤΗΣ ΠΛΩΡΗΣ

Ἡ ΔΙΚΑΙΟΣΥΝΗ ΤΗΣ ΘΑΛΑΣΣΑΣ

Α'.

Τὸν Μπαρμπακαληώρα τὸν ὑποναύκληρο, συχνὰ θέλουν νὰ τὸν πειράξουν οἱ σύντροφοί του. Καί γιὰ νὰ τὸν πειράξουν δὲν χρειάζονται παρὰ νὰ τοῦ εἰποῦν τὸ στερεότυπο ἐκεῖνο :

— Ἐλα, πές μας Μπαρμπακαληώρα, πόσες φορὲς ἐναυάγησες :

Ὁ γέρω ναυτικός στὸ ἄκκο αὐτὸ ἐρώτημα ἀνάθει σὰν δαδί. Τὸ σκευρωμένο ἀπὸ τὰ χρόνια καὶ τὸ ψήλωμα κορμὶ του, ὀρθώνεται Ποσειδῶνιο καὶ ἀλύγιστο· τὸ γελαστὸ καὶ ἄδολο πρόσωπό του, συγνεφιάζει ἄξαφνα σὰν μαρτιάτικος οὐρανός, τὰ μάτια του σπιθοβολοῦν ἀπὸ θυμούς καὶ φοβερίσματα καὶ μὲ τὴν ἀρθανίτικη προφορά του, κομματιαστὴ καὶ βαρεῖα καὶ συρμένη, γυρίζει καὶ τοὺς λέγει :

— Μωρὲ ἄντε πόρ ! . . Ἐσεῖς νὰ πάτε νὰ βυζάχτε γάλα κ' ὕστερα νάρθῃτε νὰ μιλήσετε μετὰ μὲνα. Ἀμή . . τὸν καιρὸ ποῦ ἐγὼ ἀρμένιζα τὰ πέλαγα, ἐσεῖς δὲν ἴσαστε μουδὲ σπόρος στ' ἀγαμνὰ τοῦ πατέρα σας ! . . .

Τὸ τσοῦρμα τότε γελᾷ, σαστά καὶ τρανταχτὰ γέλοια καὶ γελᾷ μαζί του καὶ ὁ Μπαρμπακαληώρας ὁ ὑποναύκληρος. Ἔτσι καὶ μία ἡμέρα ἢ πρώτη βάρδια χορτασμένη, ἔρραφτε μὲ σακκοράφες τὰ φύλλα κοκκαλωτοῦ καρβοπάνου ψηλὰ στὴν πλώρη καὶ ἡ δευτέρα, συμμαζωμένη ὀλόγυρα στὶς κερβάνες, ἐγιομάτιζε μὲ σκύλινη ὄρεξη, εἶπε κάποιος ἄξαφνα στὸν ὑποναύκληρο :

— Ἐλα, πές μας Μπαρμπακαληώρα, πόσες φορὲς ἐναυάγησες :

Ὅμως αὐτὴν τὴν φορὰ ὁ γέρω ναυτικός δὲν ἐθύμωσεν. Οὔτε τὸ σκευρωμένο κορμὶ του ὀρθώθηκε Ποσειδῶνιο καὶ ἀλύγιστο, οὔτε τὸ πρόσωπό του ἐσυγνεφίσθη σὰν μαρτιάτικος οὐρανός, οὔτε τὰ μάτια του ἐσπιθοβόλησαν ἀπὸ θυμούς καὶ φοβερίσματα. Ἐμεινεν ἡσυχος ἐκεῖ ποῦ ἐκαθότου καὶ μόνον τὴν σακκοράφα ἀπαραίτησε μισοπερασμένη στὸ πανὶ κ' ἐστύλωσε τὰ μάτια στὴ θάλασσα, μὲ πετρωμένο τὸ χαμόγελο στὰ χεῖλη. Ἐβλεπε τάχα τὸ γαλανὸ τὸ κύμα ποῦ ἄνοιγε ἀρρισμένο ἐμπρὸς στὴν πλώρη μας ἢ τὸν ἴσκιό τοῦ πλοίου ποῦ μὲ τὴ μαῦρη του σκάρη, ψηλὴ πρῶμη πλώρη, τ' ἀγέρωχα κατάρτια μὲ τίς σταυρώσεις καὶ τὰ ξάρτια τους, τὴν καμρωτὴ κοντραγέφυρα καὶ τὸν ψηλὸ

καπνοδόχο καὶ τίς βάρκες ἀπάνου στὰ καπόνια, τοὺς καγκλωτοὺς δρόμους, τίς κατεβατὲς σκάλες, τὴν κάμαρα τῆς πρῶμης καὶ τῆς πλώρης τὰ καμπούνια, τὴ σημαία κυματοῦσα στὸ κοντάρι πίσω καὶ τὸ μπαστοῦνι φοβερὸ ἐμπρὸς, ἐγλυστραῦσε σὰν πολεμικός κριὸς ἀπάνου στὰ νερά ; Ποιὸς τὸ ἤξερει. Μὰ ἀφοῦ γιὰ κάμποση ὦρα ἐμεινεν ἔτσι μὲ τὴν ἐκφραση περιέργη, σὰν τὴ μάντισσα ποῦ μαντεύει στὴν ἀπαλάμη τοῦ ἀνθρώπου, ἐγύρισε τὰ μάτια του ἀργὰ περιγύρα καὶ βλέποντας κοντὰ του τὸν ναύκληρο ποῦ ἔστριφτε τὰ ἔμπολα μιᾶς γούμενας, εἶπε μὲ τόνο προφητικό :

— Νὰ ἤξερης καλά, Μπαρμπακαληώρα, ποῦ ἡ θάλασσα ἔχει τὴ δικαιοσύνη της ὅπως καὶ ἡ στερηά. Καὶ ἂν θέλῃς νὰ μὲ ἀκούσης τὴν ἔχει καλῆτερα ἀπὸ τὴ στερηά. Ἐδῶ δὲν ἔχει τρίτσα κάτσα· ἔκαμες-ἔλαβες· στὸ κρέμασε ὥστε νὰ εἴπῃς ἀπίδι· στὸ τίναξε ἀπάνου, σὰν ἀστραπόβολο ! . . . Μωρὲ, μὲ τὸ κικό ποῦ εἶδα σ' ἐκεῖνο τὸ Ἀντριώτικο κεράβι ! Δὲν ἐπολυκαίρισε οὔτε μῆνα. Τί λέγω οὔτε μῆνα ; οὔτε δεκαπέντε ἡμέρες· μωρὲ οὔτε δέκα ! Μονοδόμαδα ἔκαμε-ἔλαβε. Καὶ νὰ σοῦ εἰπῶ, ἔτσι εἶνε τὸ σωστό. Ὅ,τι γίνετ' ἐπὶ τὴ θάλασσα γλήγορα λησμονιέται. Οἱ ναυτικοὶ δὲν κάθονται νὰ φιλοκοσινίζουν τὸ καθετὶ ὅπως οἱ στερηανοί· δὲν ἔχουν καιρὸ γιὰ μοιρολόγια. Ἐγίνε-πέρασε· πάει μὲ τ' ἀέρι, μὲ τὸ κύμα, μὲ τὸν ἀφρό, μὲ τὴν τρικυμία, μὲ τοῦ καιροῦ τὰ διάβατα. Γι' αὐτὸ πρέπει ὅ,τι ἐρῆθ' νὰ ἐρῆθ' σύγκαιρα. Μόνον τότε σταματάει τὸ νοῦ, τρομάζει τὸ νοῦ, τρομάζει τὴ συνείδηση καὶ τὴν κάνει νὰ σιεφθῇ, πὼς βρίσκεται κάτιτ' ἀνώτερο ψηλὰ, ποῦ βλέπει, ἀόρατο, τοῦ καθενὸς τὸ δίκιο.

Ἦμιονα θυμοῦμαι ζετσουρμάδος στὴν Πόλη. Δὲν ἤξεύρω πὼς μοῦ ἦρθε—δὲν εἶχα τί νὰ κάνω καλῆτερο—καὶ ἀποφάσισα νὰ κατεβῶ στὴν Ἰδρα νὰ στεφανωθῶ. Μὰ ἡμέρα μὲ τὴν ἡμέρα νὰ εὔρω κεράβι δικό μας, ἔφαγα τὰ λεφτὰ ποῦ εἶχα γιὰ τὸ γάμο. Ἐσεῖς ἤξερτε τὴ ζωὴ ποῦ κάνουν οἱ ναυτικοὶ στὴν Πόλη, σὰν εἶνε ζετσουρμάδοι. Τὰ πλούτη τοῦ Κροῖσου νὰ τοὺς δώσης, δὲν τοὺς φτάνουν οὔτε γιὰ πιπέρι. Ἀπὸ τὸ Σιφνέικο καφενὸ στὴ Σαντορινιὰ ταβέρνα στὸ Κεμεραλί. Χαρτιά, κρασί, γυναῖκες νυχταῖμα ! Σὲ δεκαπέντε ἡμέρες ἄδειασε τὸ κεμερί. Εἶχα καὶ χρέος τρία μετζίτια στὸ Σιφνέικο καφενὸ καὶ δεκατρία μπεσλίκια στὴ Σαντορινιὰ ταβέρνα. Ὅσο γιὰ τὸ Κεμεραλί μὴν τὰ ρωτᾷς. Λίγο εἶλειψε νὰ μοῦ φορέσουν τὸ φεσάκι καὶ νὰ μὲ βάλουν νὰ παίξω τὴ λαντέρνα στὴν πόρτα . . .

Μὰ τὸ δουλευτὴ ὅσο εἶνε γερὸς μὴ τὸν φοβερίζης. Ἐκεῖνες τίς ἡμέρες ἐβγήκε λόγος στὴν Κρασσόσκαλα πὼς ἕνας Σπετσιώτης καπετάνιος τσοῦρμάρι γιὰ τὴ Μαῦρη Θάλασσα. Ἡ ἀλήθεια εἶνε πὼς ἐγὼ τὸ ἄκουσα τελευταῖος. Εἶδες ἐκεῖ δὲν ἔχεις ἀνάγκη νὰ ἐβγῆς γυρεύοντας δουλειά. Ἐχεις δὲν ἔχεις παράδες, ἔμπα σὲ μία ταβέρνα τρῶγε, πίνε, χαρτζιλίκων καὶ μὴ σὲ μέλει τέσσερα. Ὁ ταβερνιάρης, σὰν ἀκούσῃ δουλειὰ θὰ ἐρῆθ' γυρεύοντας σε. Θέλεις γιὰτὶ φροντίζει νὰ πάρῃ τὸν παρὰ τοῦ ὁ ἀνθρώπος, θέλεις γιὰτὶ γυρεύει τὸ καλὸ σου σὰν

πατριώτης, δὲν σὲ ἀφίνει γιὰ πολὺν καιρὸ ρέμπελο. "Ἐτσι ἔρχετ' ἕνα βράδυ ὁ ταβερνιάρης μου, μὲ βγάξει ἐξω ἀπὸ τὸν καφενὲ καὶ μοῦ λέγει στὸ αὐτὶ:

— Πάρε τὸ καρτάκι γιὰ χαρτζιλίκι καὶ τράβα στὸ Μπουγιούκνδερ· γύριψε τὸ μπαρκομπέστια τοῦ καπετὰν Μπισμάνη κ' ἔμπα μέσα. Αὐγὴ χαράματα σαλπάρετε γιὰ τὴ Μαύρη θάλασσα.

Δὲν εἶπα λόγο. "Ἦπιαμε καὶ τὸ καρτάκι στὸ πόδι μὲ τὸν καλοθελητὴ μου, ἐκοίφα τὰ ρούχα στὸν ὦμο καὶ γραμμὴ γιὰ τὸ Μπουγιούκνδερ. Αὐγὴ χαράματα ἐπήραμε τὴν ἀγκυρα, μὰ ὁ καπετάνος ξεκολλημὸ δὲν εἶχε ἀπὸ τῆς κουμπάρης. Ξέρεις τί εἶνε οἱ Μπουγιούκνδερτοπούλες; μπουκιά καὶ συχώρεση! Εἶδε κ' ἔπαθε ἡ βάρκα γιὰ νὰ τὸν φέρη μέσα τὸν καπετάνο. Ὡς τόσο ἐβγήκαμε ἀπὸ τὰ Μπουγάτζια. Ἦυραμε νοτιᾶς τὸν καιρὸ· σὲ τέσσερες ἡμέρες περάσαμε στὸ Κέρτζι, στὸ στόμα τῆς Ἀζοφικῆς. Μέσα σ' ἐνάμισυ μῆνα, ἀρχῆς τ' Ἀγιαντρῆος ἤμαστε ἔτοιμοι πάλι γιὰ ταξεῖδι. Ἐπλάκωσαν ὁμοῦ ἡ Πεντέγτη· Εἶδες ποῦ λέγει ὁ λόγος: Στὴ χάση-πιάση ἀρμένιζε Πεντέγτη στὸ λιμῶνα. Ὁ καπετάν Μπισμάνης ἦταν φρόνιμος καπετάνος· ἂν δὲν ἔβλεπε καλοσυνάδα τὰ σημάδια τοῦ καιροῦ δὲν ἔβλεπε πρυμύσχαινα. Μὰ τί νὰ φέρη ὁ διάβολος γιὰ τῆς ἀμαρτίας μας. Ὁ καπετάνος εἶχε μία κάσσα γλυκὰ σπιτίσια νὰ τὰ δωρήσῃ στὸν ἔμπορο. Γιὰ νὰ μὴν πληρώσῃ τελώναιο τὰ δίνει μία νύχτα σὲ φίλους του νὰ τὰ βγάλουν λαθραῖα. Μὰ τὴν αὐγὴ μαθαίνει ἀπὸ τὸν ἔμπορο πὼς τὴν κάσσα τὴν ἐπίασαν οἱ τελωνοφύλακες. Ἀκούοντας ἔτσι ὁ καπετάνος τρέχει στὸ καράβι. Οἱ Ρούσοι, εἶδες, δὲν χορατεύουν. Δὲν θὰ τοὺς ἐκούστιζε τίποτα νὰ πάρουν τὸ πρᾶγμα, νὰ κατασχέσουν καὶ τὸ καράβι κ' ἔμας ὅλους νὰ μᾶς στασίλουν ἀλυσοδεμένους στὴ Σιβηρία. Οὔτε καιρὸ ἐκύτταζε πιά οὔτε τίποτα μόνον πάρσιμο τὴν ἀγκυρα κ' ἔμπρός. Καὶ νὰ ἰδῆς ποῦ συνεπῆρε καὶ ἄλλους αὐτὸ τὸ κίνημά μας. Πολλὰ καράβια ἦσαν ἔτοιμα νὰ φύγουν μὰ ἔμεναν βλέποντας συλλογισμὸν τὸν καιρὸ. Στὸ κίνημα ὁμοῦ τοῦ καπετάνου μας ἐβγήκαν κ' ἐκεῖνα στὰ πανιά. Ἦταν ὁμοῦ ὀλοφάνερο πὼς ἡ Πεντέγτη δὲν θὰ ἐχοράτευε. Γύρω τὰ θεμέλια τ' οὐρανοῦ ἦσαν κατὰ κτυρα· ὁ ἥλιος ἐθασίλεψε συλλογισμὸν. Ἄσπρος καὶ λερωμένος, σὰν ἄπλυτο καραβόπανο, ἐστριφογῆριζε γοργά, λὲς κ' ἐδιχόζουσαν νὰ κρουθῆ στὰ κύματα, πρὶν τὸν προσβῆσῃ ἡ ἀναστάτωση τῶν στοιχείων. Τὰ δελφίνια ἐτρέγαν κοπαδιστὰ ἀπάνου στὸν καιρὸ κ' ἐπληθύνοντο ἐξω ἀπὸ τὰ νερά, σὰν νὰ τὰ κινῆσαν καμμία φάλλινα· οἱ γλάροι μὲ χωμένον τὸ λαίμω στὸν ὦμο, χαμωπετώντας καὶ σκούζοντας, ἐρευγαν κατὰ τὴν στερεῆς. Ὁ καπετάνος βλαστημῶντας καὶ Ρούσους καὶ τὸν ἔμπορο καὶ τὰ γλυκὰ, ἐτοιμάστηκε νὰ παλέψῃ παληκαρίσια.

— Ἄλα, παιδιὰ· ἐφώναζε, κυττάζοντας περίγυρα σὰν ἀγριογάτος· μὰ ἴνα τὰ πανιά· οὔτε φούσα νὰ μὴ μείνῃ στὴς σταύρωσες, οὔτε σχοινὶ λυτὸ στὰ ξάρτια, οὔτε χαραμάδα εὐκαιρη στὸ κατὰ-στρωμα!...

Τὸ εἶπε κ' ἔγεινε. Σὲ μισὴ ὥρα οὔτε φούσα ἔμεινε στὴς σταύρωσες, οὔτε σχοινὶ λυτὸ στὰ ξάρτια οὔτε χαραμάδα εὐκαιρη στὸ κατὰ-στρωμα. Τ' ἀμπάρια, ἡ πλώρη, ἡ κάμαρα τοῦ καπετάνου, τὸ μαγερεῖο ἐκαρφώθηκαν ὅλα ποῦ δὲν ἐπέριναγε τρίχα. Ἐπλάκωσε ἡ νύχτα. Καὶ μαζὶ ἐπλάκωσε ἡ ἀνυπομονησία, τὸ ψυχοβάσανο ἐκεῖνο ποῦ μόνον οἱ θαλασσινοὶ γνωρίζουν. Τὰ μεσάνυχτα, εἶδες, εἶνε ὥρα ποῦ θὰ κριθῆ ὁ καιρὸς. Ὅσο ἐπλησίαζαν ἐκεῖνα, τόσο ἐμεγάλωνε τὸ καρδιοχτύπι μας.

— Ἄχ καὶ νὰ μᾶς τὸν ἔφερνε τρεμουντάνα· ἄκουες τὸν ἕνα ἀποδῶ.

— Ἄς τὸν πάρῃ πρῶτα στὴν ὄστρια, ὄστρια-σορόκο ἄς τὸν πάρῃ καὶ βλέπουμε.

— Σιγὰ, παιδιὰ καὶ πλακῶνει τὸ πουνεντεμαί-στρο· στὴ βόλτα βρίσκονται σιγόντοι καιροὶ. Σωπάτε κ' ἄβρεχοι θὰ πᾶμε στὰ Μπουγάτζια.

Ἐξελαμιαστήκαμε ὅλοι κυττάζοντας περίγυρα. Καὶ ὁ σκύλος μας ἀκόμη ὁ Καψάλης, στὴ μέση τοῦ πομπρέσου καθισμένος, ἄπλωνε τὸ λαίμω του κ' ἔριχνε μακριὰ τὴ μούρη του, σὰν ν' αὐτιαζόταν τὴ σύνοδο τῶν στοιχείων. Ἡ σκοτεινιά τῆς νύχτας, τοῦ κυμάτου τὸ φούσκωμα καὶ ἡ φωνὴ κ' ὁ ἀφρός, τῶν πανιῶν καὶ τῶν ἀρμένων τὸ τρίξιμο, τοῦ καραβιοῦ τὸ κύλιμα, τὸ σχοινάκι ποῦ παραλυμὸ ἐχτυποῦσε δίπλα στὸ θαλασσομάχο, καὶ ἡ ἀλυσίδα ποῦ ἐσκουζε κουλουρισμένη στὸ μπαμπᾶ, ὅλα εἶχαν γιὰ μᾶς φωνὴ καὶ μᾶς εἰδειχναν πὼς κακὴ γκαστρία ἔκανεν ἡ Φύσις. Μόνον ὁ καπετάνος δὲν ἔλεγε τίποτα παρὰ ὀρθὸς ἔμπρός στὴν κάμαρῃ του, ἐτραβοῦσε τὴν πίπα του, χωρὶς κίνημα κανένα τοῦ προσώπου, λὲς καὶ ἦταν ἀπὸ μάρμαρο.

Ἀκριβῶς στὸ ζῦγι τὰ μεσάνυχτα ἦρθε τὸ πρῶτο φύλλο παγωμένο. Δεύτερο φύλλο κ' ἐξέσπασε φοβερὸς ὁ γερογεθάντης. Ἐκεῖνο ποῦ ὑποψιαζόμαστε ὅλοι χωρὶς νὰ τὸ ξεστομίζουμε ἔγεινε· ὁ χειρότερος καιρὸς τῆς Μαύρης θάλασσης μᾶς ἄρπαξε στὰ φτερά του. Ἄλλοίμονο στὸ σιταρόσπειρο σὰν πέση στοῦ μύλου τὰ δόντια!...

Ἐφτὰ ἤμαστε στὸ μπαρκομπέστια καὶ ὁ καπετάνος ὄχτώ. Καὶ οἱ ὄχτώ μᾶτι δὲν ἐκλείσαμε, ταιγάρο δὲν ἐστρίψαμε ὅλη νύχτα. Ντυμένοι μὲ τοὺς μουσαμάδες, ἄλλος ἐδῶ καὶ ἄλλος ἐκεῖ, κάτω ἀπὸ τὴν βάρκας, πίσω ἀπὸ τὸ μαγερεῖο, στὴ ρίζα τοῦ καταρτιοῦ, ὅπου ἐπρόφθανε καθέννας ἐγύρευε μέρος ν' ἀπαγκιάσῃ· μὰ μόλις ἐσυμμαζονόταν ἕνα κύμα ἔφθανε καὶ τὸν ἔλουζε ἀπὸ πάνου ὡς κάτω. Ζωντανὴ ἡ θάλασσα ἔμπαινε ἀπ' ὅλες τῆς μεριῆς κ' ἐπελάγωνε. Τὰ μπουόνια, πρῶμη-πλώρη ὀρθάνοιχτα καὶ δὲν ἤμποροῦσαν νὰ κεφαλῶσουν τὰ νερά. Ἐνα κύμα ἐρευγε δύο ἐρχόντουσαν. Ἡ ἀλήθεια εἶνε πὼς τὸ καράβι ἦτον καλοθάλασσο καὶ ὁ καπετάνος σωστό θαλασσοπούλι. Μὲ τὸ ρέκασμα ποῦ ἔκανε τὸ κύμα μακριὰ ἐγύριζε τὴν πλώρη καὶ τὸ δέχονταν στὰ πλάγια· ἄλλοιῶς θὰ ἐπαθαίναμε μεγάλη ζημία. Κ' ἔτσι ὁμοῦ ἡ ζημία δὲν ἔλειψε. Διπλὴ ζημία, ἡ μία φοβερώτερη καὶ τρομερώτερη ἀπὸ τὴν ἄλλη. Ἐνα κύμα ἦρθε καὶ μᾶς ἄρπαξε τὴ μικρὴ βάρκα ἀπὸ τοὺς μούρσους καὶ τὴν χόρευε στὸ κατὰ-

στρωμα σὰν καρυδόφλουδο. Ρίχτηκαν δύο τρία παιδιὰ νὰ τὴν ἀρπάξουν μὰ ποῦ νὰ τὴν κρατήσουν! Ἦμπορεῖς, μαθὲ, νὰ κρατήσῃς ἀρκούδα λυσσαμένη· χέρι εἶνε, δὲν εἶνε ἀσταλοσιδερο! Τὴν ὥρα ποῦ τὰ παιδιὰ ἄπλωναν κατὰ τὴν πλώρη, ἐκεῖνη στὴν πρῶμη εὐρισκότου· καὶ τὴν ὥρα ποῦ ἄπλωναν στὴν πρῶμη, στὴν πλώρη ἔφτανε. Ἄν τὴν ἐβλέπατε, μωρὲ ἀδέρφια, πὼς ἐπληθύνοντο, ἂν τὴν ἀκούατε πὼς ἐμούγκριζε καὶ ἀγκομαχότου, πὼς συνέπαιρνε ὅ,τι εὐρισκεν ἔμπρός της, πὼς ἔκοθε τὰ σχοινιά, πὼς ἔσπαζε τὰ σίδερα χωρὶς αὐτὴ νὰ παθαίνει τίποτα, θὰ ἐπιστεύατε κ' ἐσεῖς πὼς δὲν ἦταν βάρκα ἐκεῖνη παρὰ ὁ διάβολος ἀλάκερος. Ἐμεῖς καθὼς τὴν εἶδαμε ἔτσι ἐσταυροκοπηθήκαμε κ' ἐτραβήξαμε χέρι. Ἐνοιώσαμε πὼς κἄτι γαϊτάνι θὰ μᾶς ἐπλεκεν ὁ τρισκατάρτος.

— Τὸ κερί, παιδιὰ· τὸ κερί ἀπὸ τὸν Ἐπιτάριο! φωνάζει ὁ καπετάνος.

Καθὼς ἄκουσε τὸ κερί, ἐλύσσαζε ἔκανε κοτζάμου ζῦλο κ' ἔτρεμε σὰν τὸ φυλλοκάλαμο. Καὶ στὴν ὥρα ποῦ ἐπλάκωνε τὸ κερί ἡ βάρκα, φοβερὰ ρεκάζοντας ἐπήδησε στὰ κύματα μὲ τὸν Γιώργη τὸ Σπετσωτάκη, ποῦ ἤθελε νὰ παλέψῃ μαζὶ της. Γιὰ μίαν στιγμὴ, τὴν ὥρα ποῦ μᾶς ἐσήκωνε μεσουρανεῖς τὸ κύμα, τὸν εἶδαμε κάτω σὲ βαθειὰ καὶ θεοσκοτεινὴ λαγκαδιὰ ν' ἀντρομαχίεται· καὶ τὴν ὥρα ποῦ μᾶς κατέβαζε στὰ τάρταρα, εἶδαμε ἕνα κύμα θεόρατο, μὲ χίλια νύχια καὶ μὲ μυρίους ἀποκλαμούς, νὰ τὸν παίξῃ στ' ἀφρισμένο στόμα του καὶ νὰ μᾶς τὸν πετᾷ κατὰμουτρα, μὲ βρισῆς καὶ φοβερίσματα. Ριχνόμαστε ὅλοι νὰ τὸν ἀρπάξουμε ἀλλὰ τὴν ἴδια ὥρα πισωπατοῦμε ἀνατριχιασμένοι. Ὁ δύστυχος ἐκρεμότουσαν στὴν κουπαστὴ με τὸ κεφάλι ἀνοιγμένο καὶ σκόρπια τὰ μυαλὰ στὸ κατὰ-στρωμα, μὲ τοὺς ἀρμούς τριμμένους, τὰ κρέατα λυωμένα, τσακισμένα ὅλα του τὰ κόκκαλα. Δὲν ἐπροφτάσαμε νὰ συνέρθουμε ἀπὸ τὴ φρίκη καὶ τὸ κύμα, τὸ ἴδιο κύμα ποῦ μᾶς τὸν ἔριξε πρὶν, μὲ τὰ χίλια του νύχια καὶ τοὺς μυρίους του ἀποκλαμούς, ἦρθε καὶ τὸν ἄρπαξε πάλι καὶ οὔτε τὸν ξανάδαμε. Κακόμοιρο παιδί! ἦταν ὁ καλύτερος τῆς συντροφίης μας!...

Ἦρθε ὡς τόσο ἡ αὐγὴ. Καλῆτερα ὁμοῦ νὰ μὴν ἐρχότουσαν ἀφοῦ ἦρθε νὰ μᾶς δεῖξῃ τέτοιο θέαμα! Μωρὲ εἶδατε ποτέ σας τὴ θάλασσα νὰ βγάξῃ καπνὸ; Ἄν δὲν τὸ ἔβλεπα μὲ τὰ ἴδια μου τὰ μάτια ποτέ δὲν τὸ ἐπίστευα. Εἶδες τὸ καλοκαίρι ποῦ βάνουν φωτιά στὴς καλαμιῆς οἱ τσοπάνιδες γιὰ τὸ χορτάρι, πὼς σηκώνονται κολῶνες οἱ καπνοὶ περίγυρα καὶ κλειοῦνε τὰ θεμέλια τ' οὐρανοῦ; Ἐτσι κολῶνες ἀνέβαινον κλωθογυρίζοντας οἱ καπνοὶ ἀπὸ τὴν θάλασσαν στὸν οὐρανὸ. Καὶ τί οὐρανὸ; πυκνὸ καὶ βρώμικο σὰν ἀπὸ ξαντὸ κουρελιῶν, χαμηλωτέρω ἀπὸ τὴν ἀμπασογάμπια τῶν καταρτιῶν μας. Ἡ γαλέτα, ὁ κοντραπαπαρίγκος καὶ ὁ παπαρίγκος ἔχωνεσαν μέσα του. Μοῦ φάνηκε πὼς βρέθηκα ἄξαρνα πίσω, στὴν ἀρχὴ τῆς δημιουργίας, ὅταν ὁ οὐρανὸς ἦταν τόσο χαμηλὰ ποῦ τὸν ἐγλείφον τὰ βωδάκια· πὼς οἱ καπνοὶ δὲν ἦσαν ἄλλο παρὰ ἡ φωτιά ποῦ ἀνάψῃ τὸ ρίδι γιὰ νὰ τὸν κάψῃ. Καὶ ἀπ' ὥρα σὲ ὥρα ἐπερίμενα πὼς θὲ νὰδῶ τὴν καλό-

γνωμη γουστερίτσα νὰ φέρῃ τὸ νερὸ στὸ στόμα της, νὰ σῶσῃ τὴν φωτιά, ὁ οὐρανὸς νὰ ψηλώσῃ γαλανὸς καὶ πεντάμορφος, ὁ ἥλιος παντοδύναμος νὰ διώξῃ τοὺς καπνοὺς, νὰ φανῇ ἡ γῆ πλουτοδότρια καὶ χιλιόκαλλη, νὰ λάμψῃ ἡ θάλασσα ἡμερη καὶ γελαστὴ καὶ τὰ πετούμενα τῆς στερεῆς ἀπάνω στ' ἀνθισμένα κλαδιὰ νὰ ψάλλουν μυριοστόμο ὕμνο εὐχαριστίας στὸ Δημιουργό, γιὰ τὴν ταχτοποίηση τῶν στοιχείων.

Ὁνειρο ὁμοῦ ἦταν ἡ ἐλπίδα μου αὐτή. Οἱ καπνοὶ ὅλο καὶ πυκνότεροι ἐγίνοντο· ψηλά, χαμηλά μᾶς ἔζωναν περίγυρα καὶ δὲν ἐξεχωρίζαμε παρὰ καμμία φορὰ ἀπὸ τὸν ἀφρὸ θεόρατο κυμάτου, πράσινο σὰν ἀλογοπέτρα. Κατὰ τὸ μεσημέρι κἄπως ἀραιώθηκαν οἱ καπνοὶ καὶ εἶδαμε μακριὰ, σὰν ἴσκιον ἕνα μπάρο, ποῦ κατέβαινε μὲ τὰ πανιά τοῦ τρίγκου καὶ τῆς ἀμπασογάμπιας. Ἐπιάσαμε κ' ἐμεῖς τραβήσο ἀπάνου στὸν καιρὸ μὲ τὰ κάτω πανιά. Μὰ ὡς ποῦ νὰ τὸ κλειδοῦμε τὸ χάσαμε ἀπ' ἔμπρός μας τὸ μπάρο. Οἱ κολῶνες τοῦ καπνοῦ ἀρχισαν πάλι ν' ἀνεβαίνουν, σιγὰ σιγὰ κλωθογυρίζοντας τὴς ἀπιαστες τουλοῦπες τοὺς κ' ἐπυκνώθησαν ὀλόγυρά μας ἄλλες χαμηλές, ἄλλες ψηλότερες, ἄλλες σ' ἕνα μέρος συμμαζωμένες, ἄλλες σφετεμένες στὴ γραμμὴ, ἄλλες κλαδεμένες ἀπότομα στὴς κορφές, ἄλλες πλέκοντας καμαρωτὰ τὰ κωλοροῖζα τοὺς, ἐδῶ ἀδερφωμένες ἐκεῖ ἀροφούτετες. Κ' ἐμεῖς ἐκεῖ μέσα θηκμένοι, καταμύναχοι, μισοπαγωμένοι καὶ θεοηήστικοι, ἐλέγαμε πὼς εἶμαστε σὲ κανένα δάσος ἀπὸ ἐκεῖνα τῶν παραμυθιῶν τὰ μαγεμένα, ποῦ ἔχουν δένδρα καὶ πατουλιές, κρεββατωσῆς καὶ καμάρης ἀερούφαντες, ποῦ ἄνθρωπος δὲν διαβαίνει, καὶ πουλὶ πετούμενο δὲν λαλεῖ καὶ θηρία δὲν μονιάζουν παρὰ βασιλεύει ἡ ἐρημία καὶ τὸ σκοτάδι κυβερνᾷ καὶ ἡ παγωνιά καταλεῖ, ἀργὰ καὶ ἀσφαλτα τοὺς δύστυχους ποῦ ἐπλάνεψεν ἡ τύχη τ' ἀνήλιαστα μονοπάτια του!...

Θέλετε ὁμοῦ ν' ἀκούσετε τὴν ἀλήθεια; Οὔτε τ' ἀγριομένα κύματα ποῦ ἔχασαν νὰ μᾶς καταπιούν, οὔτε οἱ πυκνοὶ καπνοὶ ποῦ μᾶς ἐστράβωναν, οὔτε ἡ παγωνιά ποῦ ἐπῆζε τὸ αἷμα στὴς φλέβες μας, μᾶς ἐθασάνιζε τόσο ὅσο ἡ λάμια ποῦ εἶχαμε ζωντανὴ μέσα μας καὶ ἀλυχτοῦσε κ' ἐσχίζε μὲ τὰ νύχια τὰ ἴδια τὰ κρέατά της. Θεόστραθη, μωρὲ, ἡ πείνα μᾶς θέριζε τὰ σωθηκά! Νὰ χάσῃ τὸ μῆμα ἔμπρός σου κ' ἐσὺ νὰ γυρεύῃς φαγί, παράξενο ἀλήθεια. Κ' ἐγὼ τὴν ὥρα σὰν τὸ συλλογίζομαι, παράξενον μοῦ φαίνεται καὶ κἄνω τὸ σταυρὸ μου μὲ τὰ δύο μου χέρια. Καὶ ὁμοῦ εἶνε ἡ μοναχὴ ἀλήθεια. Ἦρθε ὥρα ποῦ ἀπαραιτήσαμε κάθε δουλειὰ κ' ἐριζάμε ὅλο μίαν φωνὴ ἀγριομένη, ποῦ τὰ θηρία τῆς θάλασσης ἐτρομάζαν ἀκούοντάς την. Ἠθέλαμε νὰ γυθῶμε νὰ ζυλώσουμε τ' ἀμπάρια, νὰ σπάσουμε τὴν πλώρη ἂν κ' ἤξερναμε καλὰ πὼς αὐτὸ ἦταν ὁ θάνατός μας. Μὰ εἶδες ποῦ λέγει, ἡ πείνα δὲν ἔχει μάτια. Ὁ καπετάνος ἐξυπνος ἄνθρωπος, εἶδε τὴ στιγμὴ κ' ἐβγαλε ἀπὸ τὸ καμαρί του ἕνα κουτὶ γαλέτες κ' ἕνα μπουτνηλάκι μὲ ροῦμι. Γαλέτα μὲ βούτυρο καὶ ροῦμι ζαμάκια, φαντάσου! Ἐ θὰ τὸ πι-στέψετε; Μὲ δύο γαλετάκια κ' ἀπὼνα ρακογιᾶ!

πού ἔδωκε τοῦ καθενός, ἐθεριέψαμε ὅλοι μὲ μιᾶς. Πλάκωσε ἡ νύχτα θεοσκοτεινὴ καὶ ἄγρια. Ἄγριοι κ' ἐμεῖς, σὰν δράκοι ἐτοιμαστήκαμε νὰ παλέψουμε στῆθος πρὸς στῆθος μὲ τὸ χάρο.

Β΄.

Ἄξων' ἀκούμε στὴν πλώρη στριγγιὰ τῆ φωνῆ τοῦ βαρδιάνου καὶ τὴν καμπάνα νὰ χτυπᾷ διαβολεμένα. Τὴν ἴδια ὥρα ἄλλη παρόμοια φωνὴ κ' ἄλλος καμπάνας ἤχος ἀκούστηκε νὰ βγαίη μὲς ἀπὸ τὸ τρισκότιδο. Ὅσοι δὲν ἀκούσατε στὴ ζωὴ σας τέτοια φωνὴ καὶ τέτοια καμπάνα, σὲ τέτοιον τόπο καὶ σὲ τέτοιαν ὥρα, χίλιες φορές καλότυχοι καὶ καλόμοιροι! Ὁ κίνδυνος τῆς θάλασσας δὲν ἔχει γλώσσα φοβερώτερη ἀπὸ αὐτή. Τὴν ἀκούς μία στιγμή καὶ τὴν θυμάσαι ὡς που νὰ πεθάνης. Τί σοῦ λέγει καλὰ-καλὰ δὲν προφτάνεις νὰ καταλάβῃς, τ' αὐτιά σου δὲν προφτάνουν ν' ἀκούσουν τὸν ἦχο καὶ τὸν ρουφᾷ ἀμέσως ἀνατριχιασμένη ἡ ψυχὴ σου καὶ τὸν αἰσθάνεται, μαχαίρι δικοπο καὶ κατάκρηνο, ὅλη σου ἡ ὕπαρξη. Ἀκουσες αὐτὸν τὸν ἦχο, δέκα χρόνια ἀπὸ τὴ ζωὴ σου ἔχασες! Γιατί πίσω του ἀκολουθεῖ πάντα, ὅπως πίσω ἀπὸ τὴν πατρικὴν κατάρτα τὸ ξεθεμελιωμὰ τῆς γενεᾶς, ἕνας χτύπος κρύου ποῦ θυμίζει ἀμέσως τὸ χῶμα καὶ τὸ νεκροκρέββατο. Καὶ νάτος! ἀντήχησεν ἀμέσως ὁ ἀναθεματισμένος χτύπος καὶ αἰσθάνθηκα τὸ καράβι νὰ σπαράζῃ πρῦμη-πλώρη, λὲς καὶ τὸ ἔπιασαν σπασμοί. Πηδάω στὴν πλώρη. Ἐνα θεόρατο μπάρκο μὲ τὰ πανιά τοῦ τρίγγου καὶ τῆς ἀμπασογάμπιας ἦτον κολλημένο μᾶσκα μὲ μᾶσκα στὸ δικό μας. Ἦταν ἐκεῖνο ποῦ εἶδαμε μία στιγμή τὸ μεσημέρι καὶ τὸ ἔχασαμε πάλι. Τραβήρσο ἐμεῖς τραβήρσο ἐκεῖνο ἐτρακάρκαμε στὴ βόλτα. Ἐκεῖ ν' ἀκούσης φωνὴς καὶ κακό! Ὁ καπετάνος τοῦ μάρκου ἔβριζε τὸν δικό μας καὶ τὸν ἔλεγε τσοπάνο· ὁ δικός μας ἔβριζε ἐκεῖνον καὶ τὸν ἔλεγε παπλωματᾶ! Οἱ βαρδιάνοι καὶ οἱ δύο στίς ἄκρες τῆς πλώρης, ἐτοιμοὶ ἦσαν νὰ πιαστοῦν μαλλιά μὲ μαλλιά. Οἱ ναῦτες ἔτρεχαν ἀπὸ πρῦμη σὲ πλώρη μὴν ἠξέροντας τί γυρεύουν, βλαστημῶντας καὶ βρίζοντας χωρὶς νὰ ἠξέρουν ποιὸν καὶ γιατί. Ἄλλοι ἐγύρευαν τῆς βάρκας νὰ τίς ρίξουν στὴ θάλασσα κ' ἀντὶ τῆς βάρκας ἔπιαναν τίς κουπαστῆς. Ὁ Κράπας ἔφερνε γύρους στὸ καράβι, σὰν τ' ἄλογο στὸ ἀλώνι, σούρνοντας πίσω του μία γούμια μὲ τὴν ἰδέα πῶς ἦταν τὸ σεντοῦκι του· ὁ Κουτρούφης ὁ Σιφνιὸς ἐτραβούσε τὰ μακρὰ του τὰ γένεια πιστεύοντας πῶς τραβούσε τὴ σκότα τοῦ παπαρτίγκου· ὁ Μπαρπατρίγγας ὁ Μικωνιάτης ἐλούφαζε πίσω ἀπὸ τὸ μπαμπᾶ λυσοδένοντας τὰ βρακιά του. Καὶ μήπως οἱ σκυλοὶ ἔμεναν ἡσυχος; Ὁ δικός μας ὁ Καψάλης κ' ἐκεῖνος τοῦ μάρκου μὲ τὴν τρίχα σηκωμένη, τὰ μάτια κατκόκκινα, σακροαλωμένοι καὶ οἱ δύο στὰ παραπέτα ἄρριζαν δαγκώνοντας ξύλα καὶ σχοινιά καὶ ἀλυχοῦσαν κυττάζοντας τὸ ἕνα τᾶλλο, θάρρεις κ' ἐκεῖνοι πῶς ἔβριζεν ὁ ἕνας «τσοπάνο!» καὶ τ' ἀπαντοῦσεν ὁ ἄλλος «παπλωματᾶ!» Ἐτσι ἐφώναζαν οἱ καπετάνοι, ἐφώναζαν οἱ ναῦτες, ἀλυχοῦσαν τὰ σκυλιά, ἡ θάλασσα ἐρέκαζε, τὰ κα-

ράβια ἀνεβοκατέβαιναν κ' ἐτριζοκοποῦσαν ἀχώριστα σὰν δύο θηρία ποῦ ἀρπαγμένα στόμα μὲ στόμα πάσχουν νὰ γονατίσῃ τὸ ἕνα τᾶλλο, κ' ὁ ἄνεμος ἐβογγοῦσε στὰ σχοινιά ὡστε φαντάσου τί εἰκόνας Κολάσεως ἐπαράσταινεν ἐκεῖνη ἡ σκηνή! Καὶ ἀπὸ ψηλὰ τὰ φανάρια τῆς γραμμῆς ἔχυναν τὸ χρωματιστὸ φῶς τους σιωπηλὰ, θάρρεις κ' ἔβλεπαν ἐκπληκτα τὸ θρῆνο ἐκεῖνο καὶ ἀποροῦσαν πῶς ἔγινε, ἐνῶ αὐτὰ ὀλονυχτίς ἀγρυπνοῦσαν στίς φαναριέρες τους.

Μέσα σ' αὐτὸ τὸ ἀνακάτωμα ἐγὼ δὲν ἠξέρω πῶς εὐρέθηκα στὴν πλώρη. Σκύφτω, τί νὰ ἰδῶ; Ὅλη ἡ δεξιὰ μᾶσκα φαγωμένη καὶ τὸ κῦμα ἄγριο ἐχυνότανε στὸ ἀμπάρι κ' αἰσθάνομαι τὸ κατὰστροφωμὰ νὰ φεύγῃ ἀπὸ τὰ πόδια μου. Δὲ χάνω καιρὸ πηδάω στὸ μπάρκο.

— Παιδιά, ἔδω! φωνάζω.

Θὰ μοῦ εἰπῆς γιατί ἐπήδησα στὸ μπάρκο; γιατί ἐφώναξα «παιδιά ἔδω;» Κ' ἐγὼ δὲν ἠξέρω. Εἶδα πῶς ἦτον γερὸ ἐκεῖνο; ἔλπισα πῶς θὰ ἐσωθώμαστε μὲ αὐτό; Τίποτα δὲν εἶδα, τίποτα δὲν ἔλπισα. Μὰ ὁ ὀδηγός, ποῦ ἔλεγε ὁ Χούρχουλας προγῆς, ἐκεῖνος μ' ἔσπρωξε ἐκεῖ μέσα καὶ νὰ ποῦ ἐσωθῆκαμε. Τὸ πῶς ἐθωθήκαμε τὸ νομίζω θαῦμα ἀκόμη. Στὴ φωνὴ μου ἐπήδησαν καὶ οἱ ἄλλοι στὸ μπάρκο καὶ ὁ καπετάνος ὕστερνος. Καὶ νὰ σοῦ εἰπῶ ἀπάνω στὴν ὥρα! πέντε λεπτὰ ἀργότερα ὅλοι θὰ πηγαίναμε στὸ βυθό. Γιατί στὸ ἀδιάκοπο τίναγμα ποῦ τοὺς ἔκανε ἡ θάλασσα ἦρθε μιὰ στιγμή κ' ἐχωρίστηκαν τὰ καράβια. Τὸ μπαρκομπέστια ἐστέναξε βαθεῖα, ἐθούτησε μὲ τὴν πλώρη, ἔγειρε στὸ δεξιὸ πλευρό, ἀνατινάχτηκε μὲ μία, λὲς κ' ἐπάσχιζε νὰ ξεφύγῃ τὸν κίνδυνο, ὡστε ποῦ ἀνοιξε πλατεῖα ἡ θάλασσα καὶ τὸ ἐκλείσε ἀρροκοπῶντας στὴν ἀγκαλιά της. Μὰ ἰδὲς τί Θεοῦ συνεργεῖα! Τὸ μπαρκομπέστια κατεβαίνοντας συνεπῆρε μαζὶ τὸ μπάστοῦνι τοῦ μάρκου μὲ ὅλα τὰ σχοινιά καὶ τοὺς φλόκους καὶ τὰ σίδερα· τὴν ἴδια στιγμή ἐρχεται ἕνα φύλλο δυνατὸ καὶ ρίχνει κάτω καὶ τὸ πλωριὸ κατάρτι μὲ ὅλες του τίς σταύρωσες. Ἀμέσως ἀλάφρωσε τὸ ξύλο. Ἐβγαλε ἕνα δυνατὸ στέναγμα, σὰν ἄλογο γονατισμένο ἀπὸ τὸ βαρὺ φορτίο του, ἀντρεϊεύτηκε κ' ἐτινάχτη μὲ τὴν πλώρη ὀλόρθη. Στὸ ξαφνικὸ αὐτὸ ὀρθοπλώρισμα ἐκυλίσσαμε ὅλοι στὴν πρῦμη σὰν ἄσκια.

— Ἄλα, παιδιά, στίς τρόμπες! φωνάζει ἀμέσως ὁ καπετάνος· μονάχα οἱ τρόμπες εἶνε ἡ σωτηρία μας!

Χωνόμαστε πρόθυμα ἄλλοι ἔδω ἄλλοι ἐκεῖ γιὰ τίς τρόμπες. Μὰ σὲ ζένο σπῆτι κανεὶς μοιάζει σὰν τὸ στραβὸ στὸν Ἄδη. Ἄσε ποῦ ἦταν ἀνάγκη ν' ἀρκοῦδιζώμε σὰν τὰ μικρὰ παιδιά. Τὸ μπάρκο τότε ἦταν ἐμπρῖμο· ἡ πλώρη καὶ ἡ μισὴ καρίνα ἦταν στῆθος ἐλεύθερο ἐμπρὸς ὡστε μὲ τὸ σακροαλωμένο τὸ κατὰστροφωμὰ καταντοῦσε κάθετο, σὰν νεροσυρμὴ. Ἦταν ὁμοῦ αὐτὸ καὶ ἡ σωτηρία μας· γιατί καὶ τοῦ μάρκου ἡ μᾶσκα ἦταν φαγωμένη ἀλλὰ τὸ ἀνοιγμα ψηλότερα τότε ἔπερνε λιγώτερο νερό. Ὡς τόσο βρήκαμε τίς τρόμπες καὶ ἀρχίσαμε τὸ τρομπάρισμα.

Ἐξημέρωσε τέλος ὁ Θεὸς τὴν ἡμέρα. Μὰ τί ἡμέρα; Οὐρανὸς καὶ θάλασσα εἶχαν μία βρωμερὴ θολωμάρα ποῦ σοῦ ἐσφιγγε τὴν καρδιά. Πιὸ συχαιμένη αὐγὴ δὲν θυμοῦμαι ν' ἀπάντησα στὴ ζωὴ μου! Νομίζεις πῶς τὴν ἔστειλε ἐπιτήδεις ὁ Θεὸς γιὰ νὰ μὴ μᾶς φανῆ πολὺ μαῦρη ἡ νύχτα τοῦ τάρου ποῦ ἐπλάκωνε ὥρα τὴν ὥρα. Ἄξωνα ἐκεῖ ποῦ ἐτρομπάριζα ἀκούω κοντὰ μου τὸ ναύκληρο κάτι νὰ σφυρίζῃ στ' αὐτὶ τοῦ καπετάνου. Αὐτιάζομαι τί ν' ἀκούσω; Οἱ παλῆοι ναῦτες τοῦ καραβιοῦ ἔλειπον ὅλοι. Καὶ γιὰ πρώτη φορὰ ἐκεῖνη τὴν ὥρα τὸ ἐμαθαίναμ' ἐμεῖς! Ὅλη τὴ νύχτα, ἐνομίζαμε πῶς ἦταν μαζὶ μας κ' ἐκεῖνοι· πολλές φορές ἐπίστευα πῶς ἦταν ὁ σύντροφός μου στὴν τρόμπα, πῶς τὸν εἶχα συναγωνιστῆ στὸ πλάγι μου! Ἐκεῖνη τὴν ὥρα ἐμαθα ἀκόμη πῶς τὸ μπάρκο ἦταν Ἰταλικὸ καὶ τότε μοῦ ἦρθαν στ' αὐτὶ οἱ φωνὴς τῆς νυχτός, ποῦ μέσα στὸν ἀναβρασμὸ τοὺς εἶδνε ὅ,τι ἐνοῖα ἤθελε ἡ ζαλισμένη φαντασία μου! Ἀνατριχιάσαμε ὅλοι. Ἀμέσως ὑποψησαστήκαμε πῶς οἱ ναῦτες ἐκεῖνοι ἐπήδησαν στὸ καράβι μας, ὅπως ἐμεῖς στὸ δικό τους καὶ μαζὶ μ' αὐτὸ τοὺς ρούφηξε ἡ θάλασσα. Ἐπειτα ὁμοῦ εἶδαμε ποῦ ἡ μεγάλη βάρκα ἔλειπε κ' ἐκαταλάβαμε πῶς ἐγύρευαν σ' αὐτὴ τὴ σωτηρία τους. Κυττάζομε γύρω τὴ θάλασσα· οὔτε βάρκα, οὔτε τίποτα. Τοὺς συχωρέσαμε καὶ τοὺς ξεχάσαμε. Σὲ τέτοιες ὥρες ποῦ ἔχεις τὸ κεφάλι σου στὸ τράστο, δὲ μένει καιρὸς νὰ συλλογισθῆς γιὰ τὸν ἄλλον. Ἦρε ὡς τόσο τὴν μπουρῶ κ' ἐφύσιζε ὁ ναύκληρος δύο τρεῖς φορές. Μὰ μόνο τὴ φωνὴ της ἀκούσαμε βαρεῖα καὶ στριμμένη, σὰν εἰρωνία ποῦ μᾶς ἔστειλε τὸ ἄσπλαγγο τὸ πέλαγος...

Κατὰ τὸ μεσημέρι ὁ ἥλιος ἔσχιζε τὸ πυκνὸ στερέωμα κ' ἐρριψε μιὰ ἀχτίνα τοῦ μακροῦ. Τὰ βουνα τῆς Θεοδόσιας ψηλὰ, χιονισμένα, ἐβγαῖναν λαμπρὰ σὰν κρουσταλλένια παλάτια μὲς ἀπὸ τὰ θολὰ νερὰ καὶ τὸν σκοῦρον ὀρίζοντα. Εὐρισκόμαστε κάτω ἀπὸ τὴν Κριμαία. Ἄν ἦταν τρόπος νὰ πλησιάζαμ' ἐκεῖ εἶχαμ' ἐλπίδα σωτηρίας. Ἀλλὰ τὸ μπάρκο στὴν κατάστασιν ποῦ εὐρισκότου ἦταν σῶμα νεκρὸ καὶ ἀνεμοφόρετο. Καὶ μήπως εἶχε στὸ νοῦ της νὰ λιγαστέψῃ ἡ χιονιά; Ὅσο πήγαινε Τοῦρκος ἐγινότου. Φύλλο στὸ φύλλο ἐρχόντουσαν οἱ ἄνεμοι καὶ ἀρπαζαν τὴν παγωμένη ἀχνη τὰ φτερά τους καὶ τὸν ἐστριφογύριζαν σύγνεφα ἔδω κ' ἐκεῖ σὰν κουρνιαχτὸ στὰ τρίστρατα. Ἦταν, βλέπεις, Σαραντᾶνμερο καὶ ὅλα τὰ συντάγματα τῶν διαβόλων ἦσαν πεσμένα στὸ γιολό. Καὶ ὁ βασιλεὺς τους ἀκόμη, ποῦ ἔχει παντοτεινὸ θρόνο τοῦ τῆ Σαντορίνης, μέσα ἦταν κ' ἐκεῖνος καὶ ὀδηγοῦσε τὰ φοβερά φουσατὰ του στὸν πόλεμο καὶ χαλασμὸ τοῦ κόσμου. Ἡ θάλασσα ἀρροκοποῦσε ἀπὸ ἄκρη σ' ἄκρη κ' ἐκυνηγούσαν τὸ ἕνα τ' ἄλλο τὰ κύματα κ' ἐψήλωναν κ' ἐδέρνονταν κ' ἐθαρυβογγούσαν, γκαστρωμένα τὸν ὀλεθρο καὶ τὸν χαμό. Δὲν ἐπίστευες πῶς ἦταν ἄταλο νερὸ ἐκεῖνα, παρὰ θηρία ἀνήμερα, λύκοι καὶ λέοντες καὶ τίγρες καὶ θαινές, ἀρκοῦδες ἀσπρόμαλλες, ποῦ κοπάδια πεινασμένα, ἐβγαῖναν ἀπὸ τὰ σκοτεινὰ οὐρανοθέμελα, καὶ ὤρμουσαν, κατὰ τοῦ

πελάγου καὶ πικρὴ χολή, στὸ ἄμοιρο καράβι μας. Ἐνα κῦμα ἔδω ἐπλάκωνε πύρινο, μὲ τὸ στῆθος πλατὺ ἐμπρὸς, τρίζοντας τὰ δόντια του καὶ φοβερίζοντας, σηκώνοντας ψηλὰ μεδούσιο κεφάλι, σὰν νὰ ζητοῦσε μέρος κατὰλληλο νὰ ριχθῆ γιὰ νὰ δώσῃ τὸ τελειωτικὸ χτύπημα. Ἄλλ' ἐκεῖ ἐγλυστρούσε μουλοχτό, σὰν τὴν τίγρη ποῦ σούρνεται ἐπιβουλή νὰ πλακώσῃ κοιμάμενο τὸν ἐχθρό της καὶ καθὼς ἔφθανε κοντὰ, ἐψήλωνε γιὰ μιᾶς θεόρατο καὶ ἀφρισμένο ἐκαβαλίκευε τὸ κατὰστροφωμὰ, ἐσάρωνε ὅ,τι εὐρησκεν ἐμπρὸς ξύλα καὶ σχοινιά καὶ σίδερα κ' ἐπερνοῦσεν ἀντίπερα, γρούζοντας ἀκόμη κ' ἀλυχτώντας, πειστωμένο ποῦ δὲν ἐμπόρεσε νὰ φέρῃ περισσότερη καταστροφή. Παρέκει ἄλλο ἐρχότου ἀπὸ μακροῦ ἀπὸ ψηλὸ, φουσκωμένο, ἀκράτητο, ἀνεμοκυκλοπόδης πολεμιστῆς μὲ τὴ φαρέτρα του γεμάτη ἀπὸ φαρμακερὰ βέλη, μὲ τὴν ψυχὴ παραγεμισμένη ἀπὸ πύρινο θυμὸ, ἀνυπόμονος νὰ κἀμῃ καὶ νὰ δείξῃ, θέλοντας νὰ σκορπίσῃ σκόνη τὸν ἐχθρό του· αὐτὴ του ὁμοῦ ἡ ἀνυπομονησία κ' ὁ μεγάλος του θυμὸς, ἔκαναν νὰ σκάῃ πρὶν φθάσῃ στὸ σκοπὸ του καὶ μαρτυρημένο γιὰ τοῦτο, ἔστειλε τοὺς ἀφρούς του, ὀλέθηρα τῆς λύσσης τοῦ δείγματα. Καὶ ἄλλα μύρια ἐσπρόγγυονταν ὀλόγυρα ἀπὸ πρῦμη σὲ πλώρη κ' ἀπὸ πλώρη σὲ πρῦμη, ἀμιλλώμενα ποῖο νὰ πρωτοχτυπήσῃ, ποῖο νὰ καταφέρῃ τὴν καιριώτερη πληγὴ, διαλέγοντας τὸ μέρος ποῦ θὰ σκαλώσουν ἀπάνω, σὰν ἄσκιε ἀγριοπολιορηκτῶν γύρω σὲ ἀντρεϊωμένο καὶ ἄπαρτο κάστρο. Κ' ἔβλεπες ἕνα ἔδω νὰ λαγχεύῃ καὶ ν' ἀρπάξῃ μὲ ἀφρισμένα δόντια τὴν κουπαστῆ· ἄλλο ἐκεῖ μὲ τὸ παίξιμο τῆς οὐρᾶς του μόνον νὰ κἀνῃ τρίμματα τὴ σκάλα, ἄλλο μὲ προβοσκίδα φοβερὴ νὰ σουβλιζῆ πέρα-πέρα τὰ παραπέτα καὶ ἄλλο γὰ πιάνῃ ἀπὸ τὴν πρῦμη καὶ νὰ ταραζῆ σύγγυλο τὸ πλεούμενο, σὰν κουρέλι. Καὶ ἄλλα, κοπάδι ὀλόκληρο, ἔβλεπες νὰ γονατίζουν νὰ γλυστροῦν σὰν φίδια κάτω ἀπ' τὴν καρίνα καὶ γιὰ μιᾶς νὰ πηδοῦν ὀλόρθα, νὰ τ' ἀναποδογυρίσουν πασχίζοντας. Κ' ἔβλεπες ἐκεῖνο τὸ μαῦρο νὰ γέρνῃ ἀποδῶ, νὰ διπλαρώνῃ ἀποκει, νὰ βουτᾷ μὲ τὴν πρῦμη στὰ τάρταρα, νὰ σηκώνεται μὲ τὴν πλώρη μεσουρανίς, νὰ δέρνεται καὶ νὰ βογγᾷ καὶ νὰ στενάξῃ ἀργὰ καὶ πονετικά, σὰν ἐμψυχο κ' αἰσθαντικὸ πρᾶγμα μέσα σ' αὐτὰ τὰ τέρατα. Νὰ πιστέψετε, μωρ' ἀδέρφια, πῶς ἦρθε στιγμή καὶ τὸ συμπόνεσα. Ἐξέχασα τὸ δικό μου κίνδυνο κ' ἐγύρισα σ' αὐτὸ τὴν προσοχὴ μου, μὴν ἠμπορῶντας νὰ φαντασθῶ τί τάχα τοὺς ἔφταιξε καὶ ἦσαν τόσο λυσσασμένα ἐναντίον του τὰ κύματα;

Τὸ μπάρκο εἶχε δύο τρόμπες· μία στὴν πρῦμη καὶ μία στὴν πλώρη· διὰ νὰ κινηθοῦν ἤθελον ἀπὸ τρεῖς ἀνθρώπους καθεμῖα. Ἐμεῖς ὅλοι ὅλοι ἦμασταν ἑστὰ μὲ τὸν καπετάνο. Στὴν ἀρχὴ δὲν ἠθέλαμε νὰ τὸν ἀφήσομε νὰ καταπιαστῆ στίς τρόμπες· μὰ ἔπειτα αὐτὸς ἔγινε ὁ μοναχὸς σκαντζαδόρος μας. Ἐπήγαινε πότε στὴ μία, πότε στὴν ἄλλη τρόμπα κ' ἔτσι ἐβγαῖνε ἀπὸ ἕνας κ' ἐπαίρνε λίγη ἀνάσα. Ἀπὸ τὴν ὥρα ποῦ ἔγινε τὸ τράκο ὡς τὴν αὐγὴ ἔτσι ἐδουλέψαμε καλὰ. Ἄν δὲν ὀλιγοστέψαμε τὸ νερὸ δὲν τ' ἀρῆσαμε ὁμοῦ καὶ νὰ μᾶς κεραλώσῃ.

Δὲν εἰζέρω γιατί ἡ νύχτα καὶ ὁ κίνδυνος ἀγριεύουν τόσο τὸν ἄνθρωπο· θηρίο γίνεσαι· χωρὶς νὰ θέλῃς ἀφρίζεις· χωρὶς νὰ τὸ σκεφθῆς δίνεις σῶμα στὸν κίνδυνο. Τὸν φωνάζεσαι ἄνθρωπο, δράκο πελώριο, Γολιάθ σωστό, κ' ἐσύ, μικρὸς Δαυὶδ, γυρεύεις νὰ παλαίψῃς μαζί του, νὰ τὸν καταβάλῃς ἔχοντας πεποιθήση στὸ πείσμα σου, ποῦ σὲ κάνει ἐρτάψυχον. Νομίζεις πῶς τὸν ἔχεις ἐμπρός σου· πῶς παλεύετε στῆθος μετ' στῆθος· πῶς τὸν ἀρπάζεις ἀπὸ τῆ μέση καὶ τὸν βροντᾷς χάμου, σὰν ἀσπί. Τὸν βρίζεις καὶ καταλαβαίνεις τῆ βρυσιά σου νὰ τοῦ κάθεται μυλόπετρα στὴν ψυχὴ καὶ νὰ τὸν πνίγῃ. Τὸν φτεις καὶ βλέπεις τὸ ρόχαλό σου, κακὴ παρασαρκίδα, νὰ τοῦ ντροπιάζῃ τὸ πρόσωπο. Δίνεις γροθιά στὴ γροθιά, κλωτσιὰ στὴν κλωτσιὰ, δάγκωμα στὸ δάγκωμα· παλεύεις μετὰ τὰ χέρια, μετὰ τὰ πόδια, μετὰ τὰ γόνατα, μετὰ τὸ κεφάλι, μετὰ τὰ δόντια, μετὰ τὰ νύχια. Χιλιόπολλαπλασιάζεσαι· αἰσθάνεσαι νὰ φυτρώνουν γύρω στὸ σῶμά σου τόσα μέσα ἀμύνης ἀπροσμάχητα ποῦ ἀπορεῖς πῶς δὲν τὸ ἤξερες ἀπὸ πρὶν. Πιστεύεις πῶς εἶσαι ὁ ἐκατόχειρας. Λέγεις πῶς καὶ τὸν ἀνασασμό σου ἀκόμη ἂν θελήσῃς νὰ μεταχειρισθῆς θ' ἀποσθλώνης τὸν ἐχθρό σου. Τὸν σπρώχνεις ἀποδῶ, ἀποκί τὸν ξεσχίζεις, ἀπ' ἄλλοῦ τὸν στραγκαλίζεις. Αἰσθάνεσαι τὸ αἷμά του νὰ σὲ περιχύνη, τὰ κοψίδια του νὰ κρέμονται σπαρταριστὰ στὰ δάχτυλά σου καὶ σὺ ὅλο φυσᾷς καὶ ὅλο θυμώνεις καὶ ὅλο ἀντρεῖνεσαι, ὅπως καὶ ὁ Ἰακώβ ὀλονυχτίς ἐπάλαψε μετὰ τὸ εἶδος τοῦ Θεοῦ.

Εἰς τέτοια θέση εἴμαστε κ' ἐμεῖς. Ὁλη νύχτα ἐπαλεύαμε μετὰ τὶς τρόμπες καὶ οὐδὲ κόπο ἐκαταλαβαίναμε, οὔτε κρούο, οὔτε νύστα, οὔτε τίποτα. Πείσμα μονάχα φοβερό ποῦ ἐλέγαμε πῶς ἂν ἠθέλαμε ἡμαστέ ἱκανοὶ νὰ καταποῦμε τὰ πέλαγα. Ἐπατούσαμε τὴν τρόμπα κ' ἐνομίζαμε πῶς ἐβγαίνεν ἄμπουλος τὸ νερό. Μὰ σὰν ἐπῆρε ἡμέρα καὶ εἶδαμε τὴν κατάστασή μας μετὰ μιᾶς ἐκόπησαν τὰ ἥπατά μας. Ὁ καπετὰν Πήλιουρης ποῦ λέν οἱ Κρανιδιώτες πῶς ἐβγήκε ἀπὸ τὸν τάφο καὶ γυρίζει περιπλανώμενος στὸν κόσμον, δὲν ἔχει ποτὲ τὸ χάλι τὸ δικό μας. Μωρὲ νὰ φουσκώσουμε τόσο καὶ νὰ μαυρίσουμε ποῦ νὰ μὴ γνωρίζῃ ἕνας τὸν ἄλλον! Τὰ μαλλιά τῶν κεφαλῶν μας, τὰ μουστάκια, τὰ γένεια ἀγρίεψαν καὶ ἐσαλήρουναν σὰν ἀφάνες ὁ ἀνασασμός μας κρέμονταν κρούσταλλο στὰ μουστάκια καὶ τὰ γένεια μας· τὰ μάτια, λογκωμένα μέσα στὰ πυκνὰ ματόφρυδα, ἔχασαν ἄσπρα καὶ ἄρητα, σὰν σαλιγκάρια. Ἄν ρωτᾷς καὶ γιὰ τὸ μπάρο τὸ μισὸ εἶχεν μείνει κ' ἀποκεῖνο. Οὔτε παραπέτα πιά, οὔτε κουπαστές, οὔτε ζάρτια, οὔτε πανιά τοῦ εἶχαν μείνῃ ἀέραια. Καὶ τὸ ἀνοιγμα κάτου ἀπὸ τὸ ὄκιο ἔχασε πάντα σὰν διψασμένος Τάνταλος νὰ καταπιῇ τὰ κύματα! Σ' αὐτὸ τὸ θέαμα ὅλοι εἶπαμε νὰ παρατήσουμε τὸν ἀνώφερον ἀγῶνα. Μὰ ἡ φιλοτιμία, βλέπεις, μᾶς συγκρατοῦσε. Ὡς ποῦ στὸ τέλος ὁ Δημήτρης ὁ Σκοπελίτης, ὁ πιὸ ἀξίος καὶ πιὸ χεροδύναμος τῆς συντροφιάς, δίνει ἕνα φάσκελο τῆς τρόμπας καὶ βρίζοντας τὴν, σὰν νὰ ἦταν ἐμψυχή, τρέχει καὶ ξαπλώνεται τ' ἀνάσκελα στὸ κατάστρωμα.

— Μωρὲ, σκυλί! τοῦ φωνάζουμε, τί κάνεις;
— Δὲν μπορῶ πιά.
— Μωρὲ θὰ χαθοῦμε! ἐδῶ ἔχουμε τσ' ἐλπίδες μας.

— Ἄς χαθοῦμε· ἔτσι κ' ἔτσι θὰ μᾶς φάη ποῦ θὰ μᾶς φάη τὸ κύμα· κάλλιο μιὰ ὥρ' ἀρχήτερα. Ἐλύθηκα....

Καὶ ἀλήθεια ἔλεγε. Ὅλοι εἴμαστε λυμένοι. Τὰ γόνατά μου ἔτρεμαν σὰν τὸ φυλλοκάλαμο· τὰ δάχτυλά μου ὅπως ἦσαν κλεισμένα στὸ σίδερο τῆς τρόμπας ἔτσι ἔμεναν· οὔτε ν' ἀνοίξουν, οὔτε νὰ κλείσουν περισσότερο εἰμποροῦσαν· οἱ βραχιόνες μου ἔμεναν σαλῆροι κ' ἀλύγιστοι σὰν ἀτσάλι. Εἶχα ἕνα πόνον στὰ νεφρὰ σὰν κοφομεσασμένος· καθὼς ἔκυφτα πατώντας τὴν τρόμπα ἤθελα ἄλλον ἀπὸ πίσω νὰ με σηκώσῃ ὕστερα.

Ἐτοιμοὶ ἡμαστέ νὰ παραιτήσουμε κ' ἐμεῖς τὶς τρόμπες σὰν τὸ Σκοπελίτη καὶ νὰ ξαπλωθοῦμε προσμένοντας ἡσυχίαν τὸ θάνατο. Μὰ στὴν ἴδια ὥρα ἀκούμε τὸν ναύκληρο νὰ φωνάζῃ ἀπὸ τὴν πλώρη.

— Πανί, παιδιά! ἕνα πανί!...

— Ἐνα πανί! φωνάζουμε κ' ἐμεῖς μ' ἕνα στόμα ἂν καὶ κανεὶς μας δὲν τὸ εἶδεν ἀκόμη.

Ἐνας μετὰ τὸν ἄλλον εἶδαμε στὸ τέλος ὅλοι μακρὰ ἕνα μικρὸ χαμηλὸ πανάκι ποῦ ἀρμένιζε τὸ μαίετρο. Δὲν ἦταν μεγαλύτερο ἀπὸ φουσκὰ καὶ μᾶς ἐφαινόταν θεόρατο. Μετὰ μιᾶς ἐξωτανέψαμε· καὶ ὁ Σκοπελίτης ἀκόμη σὰν ἀκούσε πῶς φάνηκε πανί ἐπήδησεν ἀπάνου σὰν λεοντάρη κ' ἐρρίχτηκε στὴν τρόμπα ποῦ ἔκαμε νὰ τρίξουν ὅλα τῆς τὰ χάρβυλα. Χαρὰ καὶ ἀγαλλίαση μᾶς ἐκυρίεψεν ὅλους. ἐνομίζαμε πῶς ἦταν ἡ ὥρα ποῦ θὰ πηδήσουμε στὴ στερεὰ. Δένουμε ἀμέσως τὴ σημαία κόμπο στὸ χαιμαλί ψηλὰ καὶ ἀρχίζουμε νὰ φωνάζουμε, νὰ φουσκᾶμε τὴν μπουρού καὶ νὰ κουνῶμε τὶς σκούριες μας, χωρὶς νὰ σκεφθοῦμε πῶς τὶς φωνές μας ἐπνίγε τὸ φοβερὸ μούγκρισμα τοῦ κυμάτου καὶ τὰ κινήματά μας ἢ μακρινὴ ἀπόσταση. Μόλις σὰν χελιδονάκι ποῦ σιγοπετᾷ προμηνώνοντας τὴν ἀνοίξη ἐφαινόταν τὸ καράβι ἀσώματο ν' ἀρμένιζε στὸν σκυρὸν ὀρίζοντα λὲς καὶ ἦταν τῆς διψασμένης φαντασίας μας δημιουργήμα καὶ ὅμως ἐμεῖς ἐπιστεύαμε πῶς μᾶς εἶδε, πῶς ἀκούσε τὶς φωνές μας, ἐγνώρισε τὸν κίνδυνό μας κ' ἐστρεψε βόλι· καταπάνου μας. Ἦρθε μάλιστα στιγμὴ ποῦ παραιτήσαμε μάρμαρο τὶς τρόμπες κ' ἐτρέξαμε στὴν πλώρη νὰ βροῦμε τίποτα χρειαζούμενο νὰ πάρουμε.

— Μωρὲ, παιδιά, βουλιάζουμε! ἀκούμε ἄξαφνα στριγγιὰ τῆ φωνῆ τοῦ καπετάνιου.

Πηδοῦμε ὅλοι ἐξω. Γιὰ πέντε λεπτὰ ποῦ ἔμειναν ἄδουλες οἱ τρόμπες τὸ νερὸ μᾶς ἐκεράλωσε. Ριχνόμαστε πάλι καὶ ἀρχίζουμε τὸν ἀγῶνα. Μὰ τότε δὲν μᾶς φαινόταν βαρὺς γιατί ἦταν ὁ τελευταῖος. Τὸ καράβι ὅλο καὶ πλάκωνε ἀπάνου μας. Σὲ λιγάκι ἐφάνηκε ὀλόκληρη ἡ σκάφη· ἦταν μπάρο καὶ τὸ σκαρί του εἰδείνε σὰν Ἀντριώτικο. Ἦταν ὀλοφάνερο πιά πῶς εἶδε τὴ σημαία μας κ' ἐρχόταν νὰ μᾶς σώσῃ. Μὰ θὰ τὸ πιστέψετε, ρὲ παιδιά. Ἄμα τὸ γνώρισα πῶς ἦταν Ἀντριώτικο μετὰ μιᾶς ἐκρύωσε ἡ καρδιά μου. Οἱ Ἀντριώτες εἶνε ἡ μύξα τῆς θά-

λασσας. Μὰ εἶπες Κραβαρίτη στὴ στερεὰ, πὲς Ἀντριώτη στὴ θάλασσα· ἕνα πανί εἶνε! Δὲν ἔχουν δύο ἡμέρες στὸ ταξίδι καὶ μετὰ τὸ πρῶτο πόδισμα, βγαίνουν διακονιά στ' ἄλλα καράβια, συνάζοντας τὰ ξεροκούματα ἐνῶ ἔχουν τὴν ἀποθήκη τους γιομάτη. Ἄν ρωτήσῃς γιὰ τὴν ἀπονοιά τους εἶνε μολόγημα. Νὰ σὲ βλέπουν νὰ πνίγεσαι δὲν γυρίζουν νὰ σὲ κυττάξουν. Δὲ λέγω πῶς εἶνε ὅλοι· μὰ εἶδες ποῦ λέγει ὁ λόγος, μαζί μετὰ τὰ ξερὰ καίονται καὶ τὰ χλωρά. Καὶ εἶνε φυσικὸ στὸν ἄνθρωπο, ὅταν κινδυνεύη, νὰ βάνη πάντα τὸ κακὸ στὸ νοῦ του. Γιαυτό, ἐνῶ οἱ σύντροφοί μου τότε παραιτήσαν πάλι τὴν τρόμπα, ἐγὼ δὲν ἤθελα νὰ τὴν ἀφήνω ἀπὸ τὰ χέρια μου.

— Ρὲ Καληώρα, δὲν τὴν παραιτᾷς πιά τὴν ἔρημη! γυρίζει καὶ μοῦ λέγει ὁ καπετάνος· νάτο πλάκωσε· τί παιδεύεσαι ἄδικα;

— Δὲν πειράζει· εἶπα ἐγώ.

Δὲν ἤθελα νὰ ξεστομίσω τὴν ὑποψία μου γιατί ἤξερα ποῦ θὰ μ' ἐπερναν ὅλοι γιὰ παλαβό. Τὸ μπάρο ὅλο κ' ἐπλησίαζε. Ἐδιάθάζαμε μάλιστα καὶ τὸνομά τους στὶς κουλοῦρες· τὸ ἔλεγον Σωτήρα.

— Ἄ! ἄ! ἄ!... ἐθάλαμε γιαιμῆς ὅλοι τῆς φωνῆς πασίχαροι, χαιρετώντας τοὺς σωτήρες μας.

Ἀπὸ ἐκείνους οὔτ' ἐκινήθηκε, οὔτ' ἐρώναξε κανένας. Εἶδα καλὰ τὸν τιμονιέρη στὸ τιμόνι, τὸν καπετάνο ἐμπρός στὸ καμαρί του, τὸ βαρδιάνο στὴν βάρδια του, τὸν ναύκληρο καὶ πεντέξη ναῦτες ἀκόμη μετὰ τὶς σκότες στὰ χέρια. Μὰ ὅλοι ἔστεκαν καὶ μᾶς ἐκύτταζαν σὰν νὰ ἔβλεπαν τίποτα σπάνιο πρᾶγμα καὶ οὔτε στρονιά ἐτοίμαζαν, οὔτε τίποτα. Μόνον ὁ σκύλος τους, ἕνας σκύλος μαλλιάρος, κατάμαυρος, μ' ἕνα κεφάλι χοντρό, ὀλοστρόγγυλο σὰν μπόμπα κανονιοῦ, μᾶς ἐστελνεν ἀπὸ στιγμὴ σὲ στιγμὴ τὸ ἀγριὸ του ἀλίχτυσμα σὰν χαρόσταλτο φοβέρισμα. Τότε μ' ἔφαγαν τὰ ριδια. — Τοὺς ἄτιμους! εἶπα μὲς ἀπὸ τὰ δόντια μου.

— Γιὰ ποιὸς λὲς; μ' ἐρώτησεν ὁ καπετάνος.

— Γιὰ τοὺς σκύλους. Κ' ἐρρίχτηκα πάλι μετὰ τὰ δυνατά μου στὴν τρόμπα.

— Ὁρεξὴ ποῦ τὴν ἔχει ὁ Καληώρας· εἶπε πάλι ὁ καπετάνος γελώντας· θαρρεῖς καὶ ροβᾷται μὴ δὲν ξαναεἶδῃ τρόμπα καὶ θέλει νὰ τὴν ξαραθυμίσῃ.

Ὡς τόσο τὸ Ἀντριώτικο ἦρθε μίαν βόλτα κ' ἐπέσει δίπλα μας, δεκαπέντε ὀργυές μακρὰ. Μὰ βλέπω τὸν καπετάνο νὰ γυρίζῃ τὸν τιμονιέρη. Μιὰ τιμωνιά καὶ τὸ πέρνει σταθέντο. Τότε βάνουμε ὅλοι τὶς φωνές.

— Μωρ' ἀδέρρια, πνιγόμεστέ, ποῦ μᾶς ἀφίνετε· σωτηρία!... Ἀδέρρια, πνιγόμεστέ, σωτηρία!...

Μᾶς φάνηκε πῶς ἐρχόταν μίαν φωνὴ κ' ἐπάψαμε βουλόνοντας ἕνας τ' ἄλλουνοῦ τὸ στόμα. Καὶ μέσα στὸ ρέκασμα τοῦ κυμάτου καὶ τὸ φύσημα τοῦ ἀνέμου ἀκούστηκε ἡ φωνὴ ποῦ μᾶς ἔλεγε:

— Στὴν ἄλλη ζωὴ!... στὴν ἄλλη ζωὴ!...

Δὲν τὸ ἐπίστευαν τ' αὐτιά μας αὐτό· δὲν ἤθελε νὰ τὸ ἀκούσῃ ἡ ψυχὴ μας! Ἡ ἐλπίδα βλέπεις, δὲν φεύγει εὐκόλα ἀπὸ τὸν ἄνθρωπο. Εἶπαμε πῶς ἤθελε νὰ χωρατέψῃ ὁ καπετάνος, νὰ παίξῃ λίγο μετὰ τὴν ἀξιοθρήνητη θέση μας, νὰ γελάσῃ ἴσως καὶ μετὰ τὸ

φόβο μας καὶ ἀρχίσαμε νὰ πεισμόνομε περισσότερο γιὰ τ' ἄνοστα αὐτὰ χωρατὰ παρὰ γιὰ τὴ σκληρὴ του ἐγκατάληψη. Τὸ μπάρο ὅμως ὅλο κ' ἐμάκρανε. Βάνουμε πάλι τὶς φωνές.

— Μωρ' ἀδέρρια πνιγόμεστέ· ποῦ μᾶς ἀφίνετε, σωτηρία! πνιγόμεστέ, σωτηρία!

Ἐβουλώσαμε πάλι τὰ στόματά μας· ἐκρατήσαμε τὸν ἀνασασμό μας. Καὶ ἡ φωνὴ ἀπὸ τὸ μπάρο, συντροφιασμένη μετὰ τὸ ρέκασμα τοῦ κυμάτου καὶ τὸ βόγγισμα τοῦ ἀνέμου πιὸ δυνατὴ καὶ πένθυμη ἐξαναδευτέρωσε:

— Στὴν ἄλλη ζωὴ!... στὴν ἄλλη ζωὴ!...

Τότε δὲν ἤξερω κ' ἐγὼ τί μᾶς ἐπίασε· δὲν θυμοῦμαι πῶς μᾶς ἦρθε. Τὸ μπάρο ποῦ μετὰ ὀλοφούσκωτα πανιά ὅλο κ' ἐμάκρανε ἀπὸ κοντὰ μας, μᾶς φάνηκε σὰν δαιμόνιο κατασκευάσμα, μετὰ δύο χεῖλη πλατεῖα ἀπὸ χιλίων πηγῶν τὸ καθένα, νὰ χάσκῃ καὶ νὰ περιγελᾷ τὴ θλιβερὴ μας μοῖρα. Καὶ τὸ κύμα τὸ μανιωμένο καὶ τάερί τὸ τρελλὸ μᾶς φάνηκε πῶς ἐξανάλεγε μετὰ διαβολικὴ χαρὰ καὶ εἰρωνεία:

— Στὴν ἄλλη ζωὴ!... στὴν ἄλλη ζωὴ!...

Στὴν ἀνήκουστη αὐτὴ προδοσία ἐμείναμε μαρμαρωμένοι στὴ θέση μας, ὅπως βρέθηκε ὁ καθένας γιὰ πολλὴ ὥρα. Κ' ἔξαφνα, ὅπως τὰ κατσίκια ποῦ ἐνῶ κἀθονται σοβαρὰ γιὰ μιᾶς σκορπάνε καὶ τριποδίζουσι ἐδῶ κ' ἐκεῖ χωρὶς φανερὴν αἰτία, ἐσκορπίσαμε κ' ἐμεῖς, ἐσκαλώσαμε στὰ κατάρτια καὶ μονόγωναμοι ἀρχίσαμε νὰ φασκελώνουμε μετὰ χέρια καὶ μετὰ πόδια τὸν προδότη καὶ νὰ τοῦ φωνάζουμε ἀρθανίτικα.

— Χάνε μούνη!... χάνε μούνη!...

[Ἐπεται τὸ τέλος].

ΑΝΔΡΕΑΣ ΚΑΡΚΑΒΙΤΣΑΣ

Ἡ « ὙΠΑΤΙΑ », ΤΟΥ ΛΕΚΟΝΤ ΔΕΛΙΛ

Ἐδῶ καὶ δύο μῆνες πέθανεν ὁ πλέον μεγάλος ποιητὴς ποῦ εἶχεν ἀπομείνει τῆς Γαλλίας. Μεγάλος, γιὰ τὴν ἰδέαν ποῦ ἐκλείσει μέσα στους στίχους του καὶ γιὰ τὸν ταιριαστὸ τύπο ποῦ τῆς ἔδωκε. Νομίζεις πῶς ἡ θεὰ τῆς Μήλου ἀκούσε τὴν παράκληση ποῦ ἔκαμεν ἄλλοτε γονατιστὸς μπροστὰ τῆς κ' ἐντυσε μετὰ σάρκα τ' ὄνειρό του, κ' ἔκαμε νὰ γίνεταί ὁ νοῦς του «comme un métal divin au moule harmonieux». Γιατί ἕνας μεγάλος ποιητὴς πρέπει νὰ κατέχῃ καὶ τὰ δύο: τὸ βαθὺ νόημα καὶ τὸν τέλειον στίχο.

Ἄλλη φορὰ θὰ τὴν εἰπῶ κατὰ βάθος καὶ πλάτος τὴν ξεχωριστὴν ἐντύπωση ποῦ μοῦ κάνουν τὰ ποιήματα τοῦ Λεκόντ Δελίλ· καὶ θὰ εἰπῶ μάλιστα κάτι τι ποῦ, καθὼς νομίζω, δὲν ἐπέρασαν ἀπὸ τὸ στοχασμὸ κανενὸς ἀπὸ αὐτοὺς ποῦ μίλησαν γιὰ κείνον· ἀπ' ὅσους διάβασα τουλάχιστον. Θὰ εἰπῶ πῶς ὁ ποιητὴς αὐτὸς μοῦ θυμίζει ἕναν ἄλλο ποιητὴ, μετὰ τὸν ὅποιον, κατὰ πρῶτο λόγο, φαίνεται πῶς δὲν ἔχει τὸ παρακμικὸ σημάδι ὁμοιότητος, καὶ ὅμως ἔχει· κ' ὁ ποιητὴς αὐτὸς εἶνε ὁ Βύρων.

Ἡ Χίος

Γιὰ τὴν ὥρα, περιορίζομαι μόνον ἀπλᾶ νὰ σημειώσω, χωρὶς νὰ τὸ ἐξηγήσω, πῶς εἶνε καὶ ὁ Λεκόντ Δελίλ, κατὰ τὸ δικό του τρόπο, ὁ ποιητὴς τῆς ἀντιστάσεως, ὁ περήφανος ψάλτης τῶν ἀνυπόταχτων ψυχῶν, ποῦ στήνουν τὸν πόλεμο κατὰ τοῦ κόσμου. Κ' ἡ ἴδια ποίησίς του εἶνε ὡς «πολεμὸ-κρατὴ ρωνή» ἐναντίον εἰς τὴ χρηματολατρεία καὶ τὴν ἀσχημία τῶν τωρινῶν καιρῶν. Ἴσως εἶχε στενὴν ἰδέαν τῶν καιρῶν αὐτῶν, ἀλλ' ὅμως τὴν ἐκήρυξε τόσο δυνατὰ καὶ τόσο ὠραία! Καὶ γιατί βρισκόταν σὲ πόλεμο μὲ τὰ τωρινά, γιὰ τοῦτο, μολονότι ἦταν μεγάλος ποιητὴς, πέρασε σχεδὸν ἀγνώριστος ἐμπρὸς ἀπὸ τὸν ἀμόρφωτο καὶ ἀνόητον ὄγκον, ἀπὸ τὸ «πολύ κοινόν», καθὼς λέμε. Ἴσως κανεὶς ἄλλος ποιητὴς δὲν διαβάσεται λιγότερο ἀπὸ ἐκεῖνον, καὶ κανεὶς ἄλλος ποιητὴς δὲν σφραγίζεται τόσο ἀπρεπᾶ μὲ τὸ ὄνομα τοῦ impassible.

Ἀπαθής, αὐτὸς ποῦ στάζει κάθε στίχος του φαρμάκι καὶ κάθε του λόγος κρύβει ἕνα δάκρυο, — γιὰ κείνους ποῦ καταλαβαίνουν ὅμως, ὄχι γιὰ κείνους ποῦ θαρροῦν πῶς τὸ ἄλλα καὶ τὸ ὠμέγα τῆς ποιήσεως εἶνε κλεισμένα μέσα στὰ δίστιχα τῶν κουρέτων ποῦ μοιράζονται στοὺς γάμους! Βέβαια, γυναικεία μοιρολόγια δὲ σκορπᾶει, καὶ ἀπὸ καύμους ἐρωτοχτυπημένων δὲν ξέρει ὁ Λεκόντ Δελίλ, οἱ ἀγάπες του, οἱ ἐκείνης του καὶ οἱ Μαρίας του εἶνε οἱ ἀστείρευτες ἰδέες τῆς φιλοσοφίας, καὶ τ' ἀθάνατα ὑποκείμενα τῶν περασμένων αἰώνων, οἱ ἥρωες τοῦ μύθου καὶ τῆς ἱστορίας. Βέβαια, οἱ στίχοι του δὲν εἶνε οἱ λεγόμενοι «ρέοντες», μήτε εἶνε ἀχτένιστοι ὡς τὰ ἐννεήγητα ἐννέα ἑκατοστὰ τῶν ἔργων μερικῶν ἀπὸ τοὺς δικούς μας ποῦ περνοῦν καὶ γιὰ τεχνίτες τοῦ στίχου. «Τὸ βιβλίό αὐτό, ἔλεγε γιὰ τ' Ἄρ-

χαϊκὰ Ποιήματα» ἕνας γλύπτης ἔξοχος, εἶνε γεμάτο ἀπὸ ὠραία ἀγάλματα.» Ναι μὲν οἱ στίχοι του εἶνε σκαλισμένοι στὸ μάρμαρο, ἀλλὰ μπορεῖ κανεὶς νὰ εἰπῇ γι' αὐτὸ τὸ μάρμαρον ὅτι λέει ὁ ἴδιος ὁ ποιητὴς γιὰ τὴν πετρωμένη τὴ «Νιόβη» του: «Ὅποιος σὲ βλέπει, ὦ ἀπελπισμένο μάρμαρο, θαρρεῖ πῶς δάκρυα ἔτρεχαν ἀπὸ τῆ σμίλη ποῦ σ' ἐσκάλιζε!»

Ἔτσι δακρυοστάλαχτην ἔπλασε καὶ τὴν «Υπατία» του, τὸ ποίημα ποῦ ἐδοκίμασα νὰ μεταφράσω, γιὰτ' εἶνε ἀπὸ τὰ πλέον παθητικὰ του καὶ μᾶς δίνει τὴν καθαρῶτατην εἰκόνα τοῦ τραγουδίου του. «Ἡ Μοῦσα τοῦ Λεκόντ Δελίλ, ἔγραφε τὸν περασμένο χρόνον ὁ περίφημος κριτικὸς Βρουντιέρ, εἶνε ὡς τὴν Ὑπατία μαζί σοφὴ καὶ ὠραία.» Ἐκρυβα πάντα μιὰ ξεχωριστὴν ἀγάπην στὴν ἡρωίδα του, καὶ ἐδῶ καὶ ὀχτὼ χρόνια στὴν «Ἐστία» τέτοια ἔγραφε γι' αὐτή: «Ὁ ποιητὴς δὲν ἀρκεῖται μόνον ἀνακαλῶν ἀπὸ τοῦ γάους τῶν αἰώνων εἰς τὸν ἥλιον τὴν κλεινὴν φιλόσοφον τῆς Ἀλεξανδρείας, χαρίζων εἰς ταύτην πνοὴν καὶ νεότητα¹, ἀλλὰ χωρεῖ ἀνυμνῶν ἐν ἰδίαις στροφαῖς, μεσταῖς ἐμπαιθῶς λυρισμοῦ καὶ κάλλους, νομίζει τις ὅτι πρὸ ἐκείνης ἀπεκδύεται τὸ προσωπεῖον τῆς γαλήνης. Ἡ Ὑπατία εἶνε ἡ Βεατρίκη, εἶνε ἡ Ἐλβίρα αὐτοῦ, καὶ ἐτι πλέον, εἶνε τὸ σύμβολον αὐτῆς τῆς Μοῦσας τοῦ ποιητοῦ, ἥτις ἐν τῶ παρόντι αἰῶνι τῆς ἀσθεσίας καὶ τοῦ θετικισμοῦ ἀμειροῦ τὴν μα-

¹ Μέσα στὰ «Ἀρχαϊκὰ Ποιήματα» ὑπάρχει καὶ δεύτερο μεγάλο ποίημα «Ὑπατία καὶ Κύριλλος» εἶδος δραματικῆς σκηνῆς μέσα εἰς τὴν ὁποίαν φανερώνεται εἰς τρόπον ἐπιχώτερον ὁ φιλοσοφικὸς ἠρωϊσμός τῆς Ἀλεξανδρινῆς παρθένου.

γαίαν τῶν ἐπῶν αὐτῆς ὑπὲρ τοῦ ἀποικομένου ιδεώδους καὶ τῶν λησμονημένων θεῶν...»

Γιὰ τὴν μετάφραση αὐτὴ τὸ μόνον ποῦ θὰ παρατηρήσω εἶνε ὅτι τὴν ἔκαμα χωρὶς ῥίμα, πρῶτον, γιὰ νὰ ξαναδώσω, ὅσο μποροῦσα πιστότερα, τὸ νόημα καὶ τὸ ὕφος τοῦ ποιητῆ, δεύτερον, γιὰτὶ τὸ νὰ λείπη ἡ ῥίμα πιστεύω πῶς δὲν εἶνε ἀσυμβίβαστο μὲ τὴν ἱερατικὴ σοβαρότητα τῆς ποιήσεως τοῦ Λεκόντ Δελίλ, τρίτον, καὶ τὸ κυριώτερον, ἡ ῥίμα ποῦ εἶνε ἀπαραίτητο στοιχεῖον ἁρμονίας γιὰ τοὺς γαλλικοὺς στίχους, εἶνε μιὰ πολυτέλεια, ἕνα στολίδι παραπάνω γιὰ τοὺς δικούς μας τοὺς στίχους, ποῦ κατέχουν ἄλλες πλουσιώτερες πηγές ἁρμονίας μέσα τους. Καὶ εἶμαι βέβαιος πῶς ἂν ἔγραφε στὴ γλώσσά μας ὁ ποιητὴς θὰ τὴν καταργούσε, κατὰ τὰ ἐννέα δέκατα, τὴ ῥίμα.

Ἡ ἀλήθεια εἶνε πῶς δύσκολα ξεχωρίζει κανεὶς, τοῦτο ἀπὸ ἐκεῖνο, τὰ ποιήματα τοῦ Λεκόντ Δελίλ, ποῦ μοιάζουν κάπως ὡς μονοκόμματοι στῦλοι τοῦ αὐτοῦ ἀρχαίου ναοῦ. Ἀλλ' ὅμως γιὰ κείνον ποῦ τὰ μελετᾷ, πάντα ξεχωρίζουν μερικὰ, ἔτσι δυνατώτερα, καθολικώτερα ἀπὸ τᾶλλα. Πῶς θὰ ἤθελα λίγα ἀπ' αὐτὰ νὰ μᾶς τὰ παρουσίαζαν στὴ γλώσσά μας τεχνίτες πολὺ γνωστικώτεροι ἀπὸ μένα. Μὲ τί χαρὰ λ. χ. θάβλεπα τὸν «Καὶν,» τ' ἀριστούργημα τοῦ ποιητῆ, μεταφρασμένο ἀπὸ κανένα Καλοσγοῦρο, κανέναν Ἀργύρη, Ἐρταλιώτη, κανένα Γλαυκὸ Πόντιο. Μᾶς χρειάζεται ἀπὸ παντοῦ τροφή μὲ οὐσία γιὰ νὰ πάρῃ δύναμιν καὶ χρῶμα ἡ δική μας ἡ ποίησις, ἄρρωστη ποῦ τώρα ξαναρχίζει νὰ παίρνῃ ἀπάνου της.

Νὰ καὶ ἡ μετάφρασις:

Υ Π Α Τ Ι Α

Ἀπὸ τὸ θρόνον ὅταν τῆς γῆς τὰ μεγαλεῖα πέφτουν,
Ὅταν τὰ θεῖα θρησκευτά γυρμέν' ἀπὸ τὰ χρόνια,
Τὸ μονοπάτι παίθνοντας τὸ ἐρημικὸ τῆς λήθης,
Τοὺς ἀστραποκαμένους τῶν βωμοῦς ριγμένους βλέπουν,

Ὅταν τὸ φύλλο σκορπιστὸ τοῦ δέντρου τῆς Ἑλλάδος
Τῶν προφυλαίων τῶν ἐρημῶν τὸ δρόμο ἀποσκεπάζει,
Κ' ἐκεῖθε ἀπὸ τὰ πέλαγα τὰ νυχτοδυθισμένα
Ὁ νοῦς ὁ ἀνθρώπινος τραβάει πρὸς νέον ἥλιο πέρα,

Τῶν νικημένων τῶν θεῶν τὴν τύχην ἀγκαλιάζει
Πάντοτε μιὰ τρανὴ καρδιὰ καὶ τοὺς βοηθαῖ ποῦ πάσχουν·
Ἡ αὐγὴ τῶν νέων ἡμερῶν τὴ θλίβει, τὴν πληγώνει,
Στὸν οὐρανὸν ἀκολουθεῖ τ' ἀστὲρι τῶν προγόνων.

Μὲ ροιζικὸ καλλίτερον ἄλλοι καιροὶ ἄς προβάλλουν,
Κι' ἀπὸ ἕνα κόσμον γέροντα δίχως φροντίδα ἄς φεύγουν·
Στὸ εὐτυχημένον τ' ὄνειρον τῆς νιότης καρφωμένον,
Βαθεῖα τὴν στάχτη τῶν νεκρῶν ἀκούει ν' ἀνατριχιάζη.

Ἦρωες τότε καὶ σοφοὶ ξυπνοῦν ζωὴν γεμάτην!
Τὰ τραγουδοῦν οἱ ποιηταὶ τὰ ὠραία ὀνόματά των,
Καὶ τῶν ὀνειρῶν ὁ Ὀλυμπος μὲ τὸ ἱερὸ τραγοῦδι
Στυλώνειτ' ἐλεφάντινος μέσα στοὺς Παρθενῶνες!

Κόρη, ποῦ θοῆσκα ἐπρόβαλες καὶ μὲ τὸ φόρεμά σου
Τῶν κοιμισμένων σου θεῶν ἐσκέπασες τὸ μνήμα,
Ὡ τῆς λατορείας τῶν, σβυστῆς, ἱέρεια ταιριασμένη,
Ἄδολεν ἀκτίνα καὶ στερνὴ μὲσ' ἀπ' τοὺς οὐρανοὺς των!

Παρθένα μεγαλόψυχη, δική μου ἀγάπη, χαῖρε!
Ἡ μπόρα ὅταν ἐτάραξε τὸν πατρικὸν σου κόσμον,
Μὲ τὸ μεγάλο Οἰδίποδα στὴν ἐξορία πῆγες,
Καὶ μ' ἔρωτα παντοτεινὸ τὸν τίλυξες ἐκεῖνον.

Ὅρθι, φεγγαροπρόσωπη μὲσ' στοὺς ἀγίους ναοὺς σου
Ποῦ παραιτοῦσαν κ' ἔφευγαν τάχαριστα τὰ πλῆθη,
Στὸ μαντικὸ τὸν τρίποδα Πυθία θρονιασμένη,
Οἱ προδομένοι Ἀθάνατοι μὲσ' στὴν καρδιά σου ἐζοῦσαν.

Στὰ σύγνεφα τὰ πύρινα τοὺς ἔβλεπε! περνοῦσαν
Καὶ μὲ σοφία καὶ μ' ἔρωτα σὲ πότιζαν ἀκόμα,
Καὶ τ' ὄνειρό σου μάγευε, κι ἄκουεν ἡ γῆ νὰ ψάλλῃ
Τῆς Ἀττικῆς ἡ μέλισσα στὰ ὀλόχρυσά σου χεῖλη.

Σὰ νέος λωτὸς ποῦ στῶν σοφῶν τὰ μάτια ἐμπρὸς ἀνθίζει,
Λουλουδί τῆς χρυσόστομης καὶ τῆς δικαίας ψυχῆς των,
Στῶν περασμένων τὴν νυχτιά, πὶδ λίγο τότε μαύρη,
Ὁ νοῦς σου ἔκανε κ' ἔλαμπε μέσ' ἀπ' τὴν ὁμορφιά σου.

Τὰ σοβαρὰ μαθήματα τῆς ἀρετῆς αἰωνίας
Ἔσταζαν ἀπ' τὰ χεῖλη σου καὶ τὶς καρδιὲς μαγεῦαν,
Κ' οἱ Γαλιλαῖοι ποῦ μὲ φτερὰ σ' ἔβλεπαν στ' ὄνειρό τους
Στοὺς ἀκριβοὺς σου ἐμπρὸς θεοὺς ξεχνοῦσαν τὸ θεό τους.

Ἀλλὰ τοὺς ἔσερνε ὁ καιρὸς ὅλους αὐτοὺς μακρὰ σου,
Γιατὶ κι ἀδύνατη κλωστή τοὺς ἔδενε μ' ἐσένα,
Πρὸς τῆς ἐπαγγελίας τῆ γῆ τοὺς ἔβλεπε νὰ φεύγουν·
Ὅμως ἡ παντογνώστρα ἐσὺ μαζί τους δὲν ἐπῆγες.

Κόρη, γιὰ τέτοιο φρένιασμα τί σ' ἐμελλεν ἐσένα;
Δὲν εἶχες τὴν Ἰδέαν ἐσὺ ποῦ γύρευαν οἱ ἄλλοι;
Ἦξερες μέσα στῶν καρδιῶν τὰ βᾶθη νὰ διαβάξῃς,
Τίποτε δὲ σ' ἀπόκρυψαν καλόβουλ' οἱ θεοὶ σου.

Σοφὴ παιδούλα, πάναγνη μέσα στ' ἀγνά σου ἀδέρφια,
Μέτωπο τρισευγενικὸ χωρὶς κάμμιὰ κηλίδα,
Καὶ ποῖα ψυχὴ τραγουδῆσε σὲ πλεον ὥραϊα χεῖλη,
Ποῖα καθαρότερη ἔλαμψε στὰ μάτια τὰ ἐμπνευσμένα;

Νὰ γίξουν δὲν ἐτόλμισαν τ' ἀγγιχτο φῶρεμά σου,
Τὰ χεῖρια σου δὲν πείραξαν τοῦ αἰῶνος οἱ ἁμαρτίες·
Πρὸς τὴν ἀστέρινη Ζωὴ τὰ μάτια σου ὑψωμένα,
Μακρὰ ἀπὸ τὴν ἀνθρώπινη κακία, περπατοῦσες.

Σ' ἀναθεμάτισεν ἐσὲ χυδαῖος ὁ Γαλιλαῖος,
Σὲ χτύπησεν, ἀλλ' ἔπεσε τρανώτερη, καὶ τώρα
Τῆς Ἀφροδίτης τὸ κορμί, τοῦ Πλάτωνος τὸ πνεῦμα
Ἀπ' τῆς Ἑλλάδος ἔφυγαν τοὺς οὐρανοὺς γιὰ πάντα!

Κοιμήσου, θῦμα ὀλόλευκο, στὰ βᾶθη τῆς ψυχῆς μας,
Μέσ' στὸ λωτοστεφάνωτο παρθένο σάβανό σου,
Κοιμήσου· ἡ ρυπαρὴ ἀσχημιὰ στὸν κόσμον βασιλεύει,
Τὸ ὄροιο τὸν ἐχάσαμε ποῦ φέρονει πρὸς τὴν Πάρο!

Στάχτη οἱ θεοί, βουβὴ καὶ ἡ γῆ, στὸν ἀδειανὸ οὐρανὸ σου
Φωνὴ δὲν ξανακούεται, κοιμήσου· ἀλλ' ὅμως μένε
Ζωντανεμένη στὴν καρδιὰ τοῦ ποιητῆ καὶ ψάλλε
Τῆς τρισαγίας Ὅμορφιάς τὸν ἐναρμόνιον ὕμνο.

Μόνη αὐτὴ στέκει ζωντανὴ κι ἀσάλευτη κ' αἰώνια,
Ὁ θάνατος τὰ σύμπαντα ταραίζει καὶ σκορπίζει,
Ἀλλ' ἡ Ὅμορφιά λαμποκοπάει, κι' ὅλα τὰ ξαναπλάθει,
Καὶ κάτου ἀπ' τ' ἄσπρα πόδια τῆς γυρνοῦν ἀκόμα οἱ κόσμοι!

ΚΩΣΤΗΣ ΠΑΛΑΜΑΣ.

KIMON ANDREAΔΗΣ¹

ΣΤΡΑΤΙΩΤΙΚΗ ΜΥΘΙΣΤΟΡΙΑ

ΚΓ'.

Ἐπλησίαζεν ἡ ὥρα τῆς κηδείας καὶ πρὸ τῆς
θύρας τοῦ πενιχοῦ οἰκίσκου, ἐν τῷ ὁποίῳ κατέκει-
ται ὁ νεκρὸς, συγκεντροῦνται τῆς συνοικίας οἱ ἀγνισ-
παιδες, ἐνῶ μετὰ σπουδῆς ἀνέρχονται καὶ κατέρ-
χονται τὰ γυναικάρια γνωμοδοτοῦντα, διατάσσοντα,
φλυαροῦντα, ἐρίζοντα.

— Ἐσπεραν τὸ λιθάνι;

— Καὶ τί μὲ ρώτῃς ἐμένα;

— Ὁ γιὸς σου δὲν πῆγε νὰ τὸ πάρῃ;

— Καὶ γιατί δὲν πῆγαινε κ' ὁ δικός σου;

— Βουρλίζομαι μιὰ ὥρα τώρα νὰ βρῶ τὴν κο-
λόνια καὶ δὲν τὴ βρίσκω.

Νὰ τὴν ἦταν σκεπασμένη ἀπὸ κάτω ἀπὸ τὸ
κανίστρο μὲ τὰ κεριά.

— Ποῖα ξεμιαλισμένη τὴν ἔκρυψε κεῖ σὰν νὰ
ἔτανε κανένα βραδασάκι τοῦ ἀγαπητικοῦ τῆς;

Καὶ συγκρούονται ἐν τῇ στενῇ κλίμακί οἱ κομι-
ζοντες τὰ κανίστρα τῶν διπύρων καὶ τὰς ὑπερμε-
γέθεις φιάλας τοῦ οἴνου μὲ τὸν νεωκόρον, φέροντα
τὰ δέματα τῶν ἱερατικῶν ἀμφίων, ὁ μικρὸς ἐμπο-
ροῦπάλληλος μὲ τὰ μελανὰ κρέπ πρὸς τὰ γυναικάρια
τὰ ἐφορμῶντα, ὅπως τὰ ἀναρπάσσει καὶ σχί-
σωσιν αὐτὰ εἰς ταινίας, οἱ ἀναβιβάζοντες τὰ
κηροπήγια πρὸς τὸν ἐκκομίζοντα τὸ κάλυμμα τοῦ
φερέτρου.

Τὸ πᾶν εἶναι σύγχυσις ἐν τῇ ἐναγωνίῳ ταύτῃ
προσπαθεῖα τόσου κόσμου, ὅπως κατορθωθῆ νὰ ἀπο-
κομισθῆ καὶ τεθῆ ὑπὸ τὴν γῆν εἰς ἄνθρωπος.

Μόνον πονῶν φίλος δύναται νὰ παράσχη ἐν
τοιαύταις στιγμαῖς, καθ' ἃς ἡ θύελλα τῆς ὀδύνης
μαίνεται ἐν τῷ οἴκῳ συντρίβουσα τοὺς οἰκίους, τὰς
πολυτίμους ὅσον καὶ θλιβεράς αὐτὰς ὑπηρεσίας μετὰ
κοσμιότητος καὶ εὐπρεπείας.

Ἀλλὰ ὁ Κίμων Ἀνδρεάδης οὐδένα εἶχε φίλον·
διότι ὅπως ἀπομακρυνθοῦν οἱ φίλοι δὲν εἶναι ἀνάγκη
νὰ ἀποθάνῃ τις· ἀρκεῖ νὰ γείνη δυστυχής. Ὁ Φίλιπ-
πος Βράγκας ἦτο μακρὰν· καὶ ἡ κηδεία τοῦ Ἀν-
δρεάδου ἐξηρτάτο ἀπὸ τὰς φροντίδας τοῦ ἐπιστά-
του τοῦ λυκείου τοῦ Φαίδωνος.

Ἦδη ἀκούεται ζωηρόν, εὐθυμον ἐμβατήριον, τὸ
ὅποιον ἦτο πολὺ τοῦ συρμοῦ τὸ ἔτος ἐκεῖνο. Εἶναι
τὸ ἐμβατήριον τῆς εἰσόδου τῆς Ἀπόκρεω μὲ γορ-
γὰς τροφῆς, αἱ ὅποιαι μᾶλλον ἐμβάλλουν τὸν πει-
ρασμὸν τοῦ χοροῦ, ἢ ρυθμίζουσι τὸ βῆμα πρὸς στρα-
τιωτικὴν πορείαν. Καὶ ὑπὸ τοὺς ἤχους τοῦ κατα-
ρθάνει πρὸ τῆς θύρας ὁ λόχος, ὅστις θὰ ἀποδώσῃ
εἰς τὸν νεκρὸν τὰς ὑστάτας τιμὰς, παρατασσόμενος
εἰς δύο στοίχους ἐκατέρωθεν τῆς ὁδοῦ.

Καταβιβάζεται ὁ νεκρὸς ὑπὸ τοὺς θρήνους τῶν
ὄρφανῶν καὶ τοῦ ἀγνώστου ξένου, ὅστις στηρίζει
μετὰ πατρικῆς στοργῆς τὰ τέκνα τοῦ Κίμωνος.

Τοῦ λιθάνου ὁ κενὸς διαθέει ὑπὸ τοῦ ἀνέμου

τὴν ῥιπὴν ὀλόκληρον τὴν στενὴν ὁδὸν καὶ τὴν ἐρ-
ρινον, τὴν κλαυθμηρὰν ψαλμοῦδιαν τοῦ ἱερέως καὶ
τῶν ψαλτῶν καλύπτουν πρὸς στιγμὴν τραχέα,
ἄγρια, τὰ στρατιωτικὰ προστάγματα. Παρουσιάζ-
στε ἄρμ, φέρετε ἄρμ. Στορφή ἐπὶ δεξιὰ καὶ ἀρι-
στερά. Ὑπὸ μάλης ἄρμ. Ἐμπρός, μάρρρρ.

Καὶ ἐκεῖνου τοῦ μάρρρρ, τοῦ παρατεταμένου,
τοῦ ἀγρίου, ὁ κυματοειδὴς ἤχος ἐδόνησε τὸν αἶρα,
ὡς βλασφημία τοῦ ἀσχάλλοντος διὰ τὴν ἀγγαρείαν
ἀξιοματικῆς, ἐνῶ οἱ τέσσαρες ὁμοιοβάθμοι τοῦ νε-
κροῦ, εἰς οὓς ἔλαχε, τῇ διαταγῇ τοῦ φρουραρχείου,
ἡ ἀηδὴς ἀγγαρεία νὰ ἀνέχῃσι τὰς ταινίας τοῦ φε-
ρέτρου τοῦ ἀγνώστου τούτου, ἤρπασαν αὐτὰς μετ'
ἀνυποκρίτου ἐκφράσεως ἐσχάτης ἀδημονίας.

Ἐκκινεῖ ἡ πομπὴ ὑπὸ τὰς θρηνώδεις στοναχὰς
τοῦ πενθίμου ἐμβατηρίου· καὶ ὅταν διὰ τῆς ὁδοῦ
Ἐρμού εἰσέρχεται εἰς τὴν πλατεῖαν τοῦ Συντάγμα-
τος, διὰ νὰ κάμψῃ τὴν ὁδὸν Φιλελλήνων, τότε κατα-
φαίνεται ἀπότομος, ἀγρία, ἡ ἐρημία πάσης στορ-
γῆς, ἥτις ὀπισθενεῖ δύο ἢ τριῶν ἐρυθρῶν καὶ ἀπεκτε-
νωμένων μορφῶν, τῶν συντρόφων τῆς καταπτώσεως
τοῦ δυσμοῖρου ἀνθρώπου ἐν τοῖς εἰκοσιπενταετίαις, καὶ
τινῶν γυναικῶν τῆς συνοικίας, ἐκτείνεται παγερά,
ὡς σιθηρικὴ στέππα, ἐνδον τοῦ διπλοῦ στοίχου τῶν
στρατιωτῶν τοῦ τιμητικοῦ λόχου.

Οὐδεὶς συνάδελφος, οὐδεμία στρατιωτικὴ σταλή,
τίποτε προδίδον, ὅτι ὁ περιφρονημένος αὐτὸς νεκρὸς
ἐπὶ τριακοντα περίπου ἔτη παρέσχε νοῦν, καρδίαν,
βραχίονα, εἰς τὴν ὑπηρεσίαν τὴν στρατιωτικὴν τῆς
πατρίδος, παλαιῶν τὸν ἀγῶνα τὸν τραχὺν τῆς τι-
μῆς καὶ τοῦ καθήκοντος. Δὲν εἶναι κανεὶς ἐκεῖ ὁ
ὅποιος νὰ ἀποτελῆ ἐνωτικὴν τινα γραμμὴν τοῦ λει-
ψάνου τούτου, πρὸς τὸ ἐντιμον ἐκεῖνο παρελθόν τὸ
σθεσθέν, κανεὶς τοῦ ὁποίου ἡ παρουσία νὰ μαρτυρῆ,
ὅτι ἡ τριακονταετία ἐκεῖνη βίου θυσιῶν, ἀφοσιώ-
σεως εἰς τὴν Σημαίαν καὶ τὸ Καθῆκον, ἀγάπης
θερμῆς τῆς συναδελφότητος, κατέλιπεν αὐλακα τινὰ
ἀναμνήσεως, ῥάκος τι πόνου καὶ στοργῆς ἐν τῇ με-
γάλῃ ταύτῃ στρατιωτικῇ οικογενείᾳ.

Καὶ ὅμως ἂν ὀλίγιστοι ἐξ ἐκεῖνων, ὅσοι εὗρον ὑπ'
αὐτὸν δικαιοσύνην, προστασίαν, ἐνθάρρυνσιν, ἐλάμβανον
τὸν κόπον νὰ σῶν ὀλίγα βήματα ὀπισθεν τοῦ
λειψάνου τοῦ μάρτυρος τούτου, θὰ ἦτο πολὺ ἀνε-
παρκῆς ὁ χώρος, τὸν ὅποιον περιώριζεν ὁ διπλοῦς
στοίχος τοῦ τιμητικοῦ λόχου, καὶ τὸν ὅποιον ἐκλείειν
οἰκτρῶς ἡ παλαιὰ τοῦ φρουραρχείου νεκροφόρος, ἡ
ἐξυπηρετοῦσα τῶν ταπεινῶν βαθμοφόρων τὴν ταφὴν,
ἡ ἐξηρθευμένη, ἡ ρυπαρά, τὴν ὁποίαν ἐκάλυπτον
τὰ ἐλεεινὰ ῥάκη τριβείσης ἐρέας ἀδιανώστου χρω-
ματισμοῦ, ἥτις ἴσως ὑπῆρξε ποτὲ μέλαινα.

Ὁ οὐρανὸς εἶναι μολυβδόχρους καὶ ὁ ἀνατολικὸς
ἀνεμὸς μαίνεται ἀποκρύπτων διὰ πυκνῶν νεφῶν κο-
νιορτοῦ τὴν νεκρικὴν πομπὴν καὶ ἐπιπάσσει καὶ
ἀποτυφλώνει τοὺς ἀνδρας τῆς τιμητικῆς φρουρᾶς.

Τὸ πένθιμον ἐμβατήριον λεληθότως μεταπίπτει
ἀπὸ τοῦ βραδέος χρόνου εἰς χρόνον γοργόν, καὶ ἡ
πορεία ἐπισπεύδεται.

Μετὰ μικρὸν νομίζει τις, ὅτι, ἀντὶ πενθίμου ἐμ-
βατηρίου, ἀκούει θούριον. Οὐδὲν ἀπαισιώτερον ἀπὸ
τὰς λειποψύχους ἐκείνας εἰς ἐλάσσονα τόνον στονα-

¹ Ἰδὲ σελίδα 358.

χάς, αἱ ὁποῖαι σχίζουσι τὸν ὑγρὸν ἀέρα, ἤχοῦσαι ἐν γοργῷ χορευτικῷ χρόνῳ.

Τὰ πάντα αἰσθάνεται τις, ὅτι λέγουσι εἰς τὸ δύσμοιρον ἐκεῖνο θῆμα, «μᾶς παρασκώτισες».

Καί ἡ σπουδὴ τῆς μουσικῆς, ἣτις ἐξακολουθεῖ νὰ θρηνηθῇ, ἐνῶ συγχρόνως ἀνακρούει βῆμα ταχύ· καὶ ὁ μυκώμενος ἀνεμὸς, ὁ ὁποῖος προσωθεῖ ἐκ τῶν ὀπισθεν τὴν πομπήν, μαστιζῶν αὐτὴν καὶ σκορπίζων τὴν δυσσομίαν τῆς ἀρχομένης ἀποσυνθέσεως τοῦ ἰσπρασίτου λειψάνου, καθ' ἣς μάτην παλαίουσι οἱ ἀδιάκοποι διὰ κολόνιας βάντισμοί, καὶ ἡ αὐξοῦσα ἐκ τῆς ἐσπευσμένης πορείας κλαγγὴ τοῦ προστριβόμενου σιδήρου τῶν ξιφολογγῶν, καὶ ὁ τριγμὸς τῶν ἄρμων τῆς ἐξηθρωμένης νεκροφόρου, καὶ τὰ ἐπὶ τῶν ἐξωστῶν καὶ τῶν παραθύρων πλανώμενα βλέμματα τῶν ἀνεχόντων τὰς ταινίας ἀξιωματικῶν.

Ὀλίγον ἀπωτέρω τοῦ ἐργαστηρίου τῶν ἀπόρων γυναικῶν ἄμαξα σταματᾷ ἀποτόμως πρὸ τῆς κηδείας καὶ Γαλλίς αἰοῖδος, σειρὴν τοῦ συρμοῦ, κύπτουσα ἀπὸ τῆς θυρίδος νεύει μετ' ἀνυπομονησίας καὶ ἀποτόμου ἐπιπλήξεως πρὸς ἓνα τῶν ἀξιωματικῶν τούτων.

Καὶ ἐκεῖνος, διὰ χειρονομίας κωμικῶς ἀπολογητικῆς, καὶ διὰ μακροῦ θλιβεροῦ βλέμματος, τὸ ὁποῖον ἀκολουθοῦν τὴν κατεύθυνσιν τῆς χειρὸς του διὰ τῆς κυανῆς ταινίας κατέληξε καὶ προσηλώθη ἐπὶ τοῦ λειψάνου, μετ' αἰσθήματος ἐσχάτης ἀηδίας, τῆς ἔλεγεν ἐκρυσταλλωτάτα.

— Τί νὰ σοῦ κάμω; Ἐς μὰ φῶτ, μὰ μινιόν; Τί φταίω ἐγώ, ἂν μὲ ἐκάρρωσαν ἀπάνω σ' αὐτὸ τὸ ψοφῆμα;

Ἄλλὰ μετ' ὀλίγα βήματα ἐν ξηρὸν ἄλτ, σταματᾷ τὴν κηδείαν. Οἱ ἀνεχόντες τὰς ταινίας ἀναπέμπουν στεναγμὸν ἀνακουφίσεως, πετοῦν αὐτὰς σχεδὸν κατὰ τοῦ προσώπου τοῦ νεκροῦ καὶ φεύγουν, φεύγουν μὲ ταχύ τὸ βῆμα, ἐνῶ τὸ φέρετρον τοποθετεῖται ἐπὶ τῆς ἐξηθρωμένης νεκροφόρου.

Τότε ὁ ἐπιπληχθεὶς ὑπὸ τῆς σειρῆνος λοχαγὸς σπεύδει πρὸς τὴν ὀπισθεν ἀκολουθοῦσαν ἄμαξάν τῆς.

— Βιὲν ντόν σελερά!

— Μιά στιγμὴ, μὰ μινιόν, νὰ πάρῃ ὁ στρατιώτης μου αὐτὰ τὰ κοκορόφτερα, ποῦ μᾶς ἐρύττεψαν στὸ κασκέτο. ὦ! κὲλ κορβέ, μὰ σερί, κὲλ ἀμπετράν!

Καὶ ἀνῆλθεν ἀμέσως· καὶ ἡ ἄμαξα ἐγάθη ἐν τῷ μέσῳ τοῦ κοινορτοῦ πρὸς τὴν ὁδὸν τοῦ παλαιοῦ Φαλήρου.

Ὁ ἀνεμὸς ἐν τούτοις ἐξακολουθεῖ νὰ μαίνεται ὀπισθεν τῆς νεκρικῆς πομπῆς, καὶ χονδραὶ πίπτουν αἱ πρῶται τῆς βροχῆς σταγόνες καὶ πολλαπλασιάζονται καὶ πυκνοῦνται, μεταβάλλουσαι τὸν ἐπὶ τῶν πληθικῶν, τῆς κόμης, τοῦ προσώπου, τῶν ἐνδυμάτων τῶν στρατιωτῶν παχύν κοινορτόν εἰς στρώμα πηλοῦ. Μετ' ὀλίγον δὲ ἀπὸ τῶν λοφίων, ἀπὸ τῶν ξιφολογγῶν, ἀπὸ τῶν φουσιγγιοδοχῶν, ἀπὸ τῆς κίνησης τῶν κεκλιμένων ὄπλων διαρρέει στάγδην ῥυπαρὰ ἢ βροχὴ.

Ἀπὸ μολυβδίνου ζοροῦται εἰς βαθέως τεφρὸν τοῦ στερεώματος ὁ χρωματισμὸς, ἐνῶ διαγράφονται ἐπ' αὐτοῦ τεθλασμένοι, λευκαί, αἱ πρῶται τῶν ἀστραπῶν γραμμαί.

Δὲν εἶναι πλέον κηδεῖα αὐτὴ· εἶναι φυγὴ, φυγὴ ὡς ἐνώπιον διώκοντος ἐχθροῦ. Ἐσίγησαν καὶ ἡ μουσικὴ καὶ αἱ ἀλλιπυγῆς καὶ μόνον τὸ τύμπανον τῆς μουσικῆς κρούει, κρούει ἀενάως βῆμα ταχύ, ἐνῶ μακράν, πολὺ μακράν ἀπαντᾷ, ὡς ἐσθεσμένη ἀπήχησις, τῆς βροντῆς ὁ παλμῶδης βρόμος.

Τὰ ὄρρανα ἀδυνατοῦν νὰ προσθάσουν μὲ τοὺς μικροῦς τῶν πόδας τὴν γοργὴν ταύτην φυγὴν διὰ τοῦ βαδίσματος, καὶ τρέχουν ἀσθμαίνοντα ὀπισθεν τῆς νεκροφόρου. Ἡ μικρὰ ἰδίως Θάλεια ἐξηθρωμένη, πνευστιώσα, σύρεται αὐτόχρημα, κρατούμενη ἀφ' ἑκατέρας τῶν χειρῶν ὑπὸ τοῦ ἀγνώστου ξένου καὶ τοῦ ἀδελφοῦ τῆς.

Ἐν τῷ μεταξύ εἰς τῶν ἵππων τῆς νεκροφόρου, πτοηθεὶς φαίνεται ἐκ τῆς λαμπηδόνος ἀστραπῆς, δυστροπεῖ, χρεμετίζει καὶ ὀρθοῦται ἐπὶ τῶν ὀπισθίων· ὁ δὲ ἐπ' αὐτοῦ ἐλάτης μόλις δυνάμενος νὰ κρατηθῇ ἐπὶ τοῦ ἐριπίου,

— Τὸ Θεὸ σου, λέγει, καὶ σένα κι' αὐτονοῦ ποῦ σέρνεις· βροχῆς τὴν ὥρα νὰ μᾶς κἀνης πάλι τὰ δικά σου.

Καὶ ἐνῶ ὁ ὑπ' αὐτὸν ἵππος ἐπιμόνως ἀνθίσταται χρεμετίζων, ὁ δεξιὸς ὁ ῥυταγωγούμενος σπεύδει βαίνων ἐμπρὸς καὶ τανύων τοὺς ἱμάντας· ὑπὸ τὸν κλονισμόν δὲ τούτον μετατοπίζεται πλαγίως ἡ νεκροφόρος, καὶ ἐν τῇ ἀποτόμῳ ταύτῃ στροφῇ ἐκτινάσσεται μέχρι τοῦ χεῖλους τὸ φέρετρον.

Δαμάζεται ἐπὶ τέλους τοῦ ἵππου ἡ ἀντίστασις, καὶ ἡ νεκροφόρος χωρεῖ πρὸς τὰ πρόσω. Ἄλλ' ἐν τῇ ταχείᾳ πορείᾳ ἐπὶ τῆς διὰ χονδρῶν χαλίκων ἐστρωμένης ὁδοῦ τῆς Ἀναπαύσεως στεναρίζουν ἀγρίως οἱ ἐξηθρωμένοι ἄρμοι αὐτῆς καὶ ἀνατινάσσονται· ἡ δὲ κεφαλὴ τοῦ νεκροῦ ἐκ τῶν τιναγμῶν τούτων κινεῖται ῥυθμικῶς ἐπὶ τοῦ προσκεφαλαίου ἐκ δεξιῶν πρὸς τὰ ἀριστερά, καὶ ἀντιστρόφως.

Οἱ στρατιῶται παραλύοντες τὴν γραμμὴν αὐτῶν συσπειροῦνται ἀτάκτως βαδίζοντες, κρατοῦντες ὡς μετὰ κόπου τὰ ὄπλα καὶ σύροντες τὰ ἀρβύλας αὐτῶν ἐπὶ τοῦ πηλοῦ, ἐνῶ ἀπὸ τοῦ γείσου τῶν πληθικῶν αὐτῶν διαρρέει ἡ βροχὴ καὶ ἀπὸ τῶν μετώπων ὁ ἰδρῶς.

— Χίλια τρισάγια δὲν θὰ τοῦ φτάσουν τοῦ μακαρίτη γιὰ νὰ ξεπλύνουν τὸ βλαστημίδι, ποῦ τοῦ σούρνει σήμερα ὁ λόχος, εἶπεν εἰς στρατιώτης.

Ἄλλὰ εἰς νεοσύλλεκτος, ἄρτι ἀπογυμνασθεὶς, χωρικός ἐκ Κυκλάδων, πατῶν τὴν μακροτάτην σκελεάν του, μὲ τὸν λαιμὸν βυθισμένον μέχρι τοῦ πώγωνος εἰς τὸ ἀμπέχονον, μὲ τὸ εὐρὸ πηλίκιον, ἐντὸς τοῦ ὁποῖου ἡ στενὴ κεφαλὴ του ἐφαίνετο ὡς γλωσσὶς κώδωνος, καταφθάνων μέχρι τῆς ῥινός,

— Σωπάτε, λέγει, γιὰ τὸ Θεὸ, βρὲ παιδιὰ, εἶναι ἄμαρτία!

Καὶ μεταφέρων τὸ ὄπλον, τὸ ὁποῖον σχεδὸν ἔσυρε κατὰ γῆς, ἀπὸ τῆς δεξιᾶς χειρὸς εἰς τὴν ἀριστεράν, ἔκαμε τὸ σημεῖον τοῦ σταυροῦ.

— Ὅσο νὰ κυλίσουν, μικρὲ μου, τὰ δυὸ χρονᾶκια σου, εἶπεν ὁ παρ' αὐτῷ δεκανεὺς, τόσαις φοραῖς θὰ σὲ βαρέσῃ στ' αὐτιά αὐτὴ ἡ ἀγχαρεία, ποῦ θὰ βλαστημήσῃς πλειότερο ἀπὸ μᾶς· θὰ διαβάξῃς τὰ χαρτιά τὰ μαῦρα στοὺς τοίχους τῆς Ἀθήνας κι'

ὅταν μυρίζεσαι κανέναν ἀξιωματικὸ ἢ κανένα σταυροφορέμενο, θὰ τὸ κόβῃς στὰ ποδάρια, καὶ ποῦ σὲ πιάνουν!

Καὶ στένει πάντοτε ἡ ἐξηθρωμένη νεκροφόρος· καὶ ἐξακολουθεῖ ἡ κεφαλὴ τοῦ νεκροῦ τὴν ἐρυθρὸν, τὴν ἀγρίως τραγικὴν ἐκ πλαγίου κίνησιν.

— Γιὰ ἰδέτε πὼς κουνάει δεξιὰ ζερβιά τὸ κεφάλι ὁ πεθαμένος! ἐπαναλαμβάνει μετὰ τρόμου ὁ νεοσύλλεκτος.

Τότε εἰς ἄλλος, Ἀθηναῖος κουτσαβάκης, ὡς προέδιδον ἀσφαλῶς αἱ ὄξειαι αἰχμαὶ τῶν ὑποδημάτων του, ὡς πρῶραι τροχαντήρος.

— Ἐγώ, νὰ σᾶς πῶ, βρὲ παιδιὰ, τὸ γιατί. Συλλογᾶται καὶ λέει μέσα του ὁ μακαρίτης. Νὰ τραβῆξω μπρὸς μ' αὐτὸν τὸν παληόκαιρο, ἢ νὰ γυρίσω καλλίτερα πίσω στὸ σπιτάκι μου;

Οὐδεὶς ὁμως ἐγέλασε μὲ τὴν εἰδεγθῆ ἀστείότητα. Αὐτὸς δὲ ὁ βλάσφημος δεκανεὺς τῷ εἶπε μετ' ὀργῆς «Νὰ βουδαθῆς».

Ἦδη ὁ λόχος ἔστη πρὸ τῆς γαινοῦσης τοῦ νεκροταφείου πύλης, ὑπὸ τὸ τοῦ τῆς ὁποίας μυριάδες παρήλασαν οἱ νεκροί, καταποθέντες ὑπὸ τῆς γῆς καὶ τῆς λήθης· καὶ ἠκούσθη πάλιν τὸ ἄγριον πρόσταγμα, παρουσιάστε ἄρμ, ὑστάτη τῶν ὄπλων τιμὴ, πρὸς ἐκεῖνον ὅστις τοσοῦτον ἐτίμησε τὰ ὄπλα.

Τὸ φέρετρον ἀπετέθη πρὸ τοῦ γαινοῦτος τάφου, κατὰ τὴν νοτίαν ἄκρην τοῦ νεκροταφείου, ὅπου συναθροῦνται πυκνῶς τῶν πενήτων οἱ νεκροί, τὰ δὲ ὄρρανα ἔπεσαν ἐπ' αὐτοῦ ὀλοφυρόμενα, ἐνῶ ὁ ἀγνωστος ξένος, πνιγόμενος ὑπὸ λυγμῶν, προσεπάθει νὰ τὰ ἀποσπάσῃ ἐκείθεν καὶ νὰ τὰ παραμυθῆσῃ.

Ὁ ἕτερος τότε τῶν νεκροθαπτῶν, στρέφων περίξ τὸ βλέμμα, δὲν εὐρίσκει τὰ σκιοινὰ δι' ὧν ἔπρεπε νὰ καταβιβάσῃ τὸ φέρετρον εἰς τὸν τάφον.

— Ῥέ, δὲν ἔφερες, τὰ σκιοινὰ, βρὲ, εἶπε πρὸς τὸν ἄλλον ἀποτόμως μετὰ ὀργῆς προϊσταμένου; Καὶ τί περίμενες λοιπόν;

— Καὶ ποῦ τὰ βροχὰ ἐγὼ τὰ σκιοινὰ; βρὲ;

— Καὶ πῶς; Δὲν ἀγόρασες ἀκόμα;

— Κοροῖδεῖς; Ἐχει μωρὲ ὁ σκύλος καλτσόδετα; Ἐγὼ χεῖς ἀκόμα διωρίστηκα νεκροθάπτης κ' ἤθελες νὰ ἔχω καμωμένα κ' ὅλα τὰ προικιά μου;

— Ἄιντε πηλάλα γλήγωρα στὴν κάμαρα καὶ φέρ' τὰ δικά μου.

Καὶ ὁ ἱερεὺς ἀσχάλλων ἐπανελάμβανεν ἐν θυμῷ τὰς νεκρωσίμους εὐχάς, καὶ ἐκίνει μετὰ πείσματος τὸ θυμιατόν, περιστρέφων αὐτό, ὡς σφενδόνην.

Τοῦ ἀνέμου αἱ αἰφνίδια ῥίπαι ἀνῆρπαζον ἀπ' αὐτοῦ τολύπας καπνοῦ μετὰ σπινθήρων ἐκ τῶν ῥιπιζομένων ἀνθρώπων, οἵτινες ἐσελάγιζον ὑπὸ τὸν ἀρχόμενον ζόφον, ἐνῶ αἱ ἀνημμένα γειτονικῶν τάφρων λυγναὶ ἐλαμπον ἤδη ὡς περίεργα βλέμματα νεκρῶν, περιεργαζομένων τὸν νέον ἐν τῇ νεκροπόλει συμπολίτην.

Καὶ ἐκραδαίνοντο καὶ ἔστενον καὶ ἐσύριζον οἱ κλάδοι τῶν κυπαρίστων καὶ τῶν πεύκων, ὑπὸ τὰ πηλῆματα τῆς βροχῆς, ὑπὸ τοῦ ἀνέμου τὸν κλυδωνισμόν.

Ὁ δὲ ἱερεὺς ἐξηκολούθει· «Γῆ εἰ καὶ εἰς γῆν ἀπε-

λεύσει». Μωρὲ ἐφορία νεκροταφείου. Νὰ τὴν χαρῆ ὁ κύρ δῆμαρχος. Τρέχα, εὐλογημένη, νὰ δῆς τί γίνεται αὐτὸς ὁ κουτούλιακος καὶ μᾶς ἐπερόνιασε ἡ βροχὴ.

Τὰ γυναικάρια διαπληκτίζονται ἤδη ποῖα νὰ ἀφαιρέσῃ τὸ ξίφος, τὸ πηλίκιον, τὰ ἐπώμια, ποῖα νὰ σχίσῃ εἰς ῥάκη τὴν στολὴν καὶ τὴν σκελεάν. Καὶ κατὰ τὴν ἀγρίαν ταύτην τὴν ἀπαισίαν βεβήλωσιν, τὴν ὁποῖαν προκαλεῖ ἑτέρας βεβηλώσεως, τῆς τυμβωρυχείας ὁ τρόμος, ἐνῶ συρίζουν αἱ σχιζόμεναι ὀθόναι, συνταράσσεται ὁ νεκρὸς καὶ κλονίζεται ἀγρίως ἐν τῷ φερέτρῳ.

Τότε μία τῶν γυναικῶν ἀπὸ τῆς ὁποίας διέφυγεν ἡ δόξα τῆς συμμετοχῆς εἰς τὰς ἄλλας ἐργασίας ἀποσπᾷ μετ' ὀργῆς τὸ προσκεφάλαιον καὶ διαστρέφει τὴν κεφαλὴν τοῦ νεκροῦ, ἣτις, μέχρις οὗ τεθῆ ὑπ' αὐτὴν ἕτερον πλήρες χρώματος, παρέμεινεν εἰδεγθῶς ἐστυλωμένη, μετέωρος ἐν τῷ κενῷ ἐκ τῆς πτωματικῆς ἀκαμψίας.

Τέλος ἐκομίσθησαν τὰ σκιοινὰ.

Τοῦ Κίμωνος τὸ γυμνωμένον λειψάνον, τὸ ὁποῖον καλύπτουν ἤδη τῆς στολῆς τὰ σχισμένα ῥάκη, παριστάνοντα, ὡς ἐν συμβολισμῷ τὴν ἀπορρακωθεῖσαν ἐκ τῶν τραγικῶν θλίψεων καρδίαν του, εἰδέχθη τότε τοὺς ὑστάτους ἐναγκαλισμούς, τὰ πανύστατα φλογερὰ φιλήματα τοῦ πόνου καὶ τῆς στοργῆς τῶν ὄρραων του, τὰ ὁποῖα γονυκλινῆ, ἐν ἀρώμῳ ὀδύνης, ἐν συσπάσει ἀφράστου ἄλγους ἐθύθιζον ἀπλήστως τὸ βλέμμα ἐπὶ τῆς προσφιλοῦς τοῦ γεννήτορος μορφῆς.

ὦ! μὴ ἀποσπάτε, μετὰ τόσης σπουδῆς τοὺς πονεμένους! Ἄρετε εἰς αὐτοὺς τὴν ἀγρίαν παραμυθίαν, τὴν τραγικὴν εὐδαιμονίαν νὰ φιλήσουν ἀπλήστως τοὺς νεκροὺς των. Μὴ λησιμονῆτε, ὅτι μετ' ὀλίγον τὴν προσφιλῆ τοῦ νεκροῦ μορφήν θὰ τὴν ἐξαλείψῃ ὁ μηδενισμὸς, ὅτι ποτὲ πλέον δὲν θὰ τὴν ἐπανίδουν, ποτέ· διότι τῆς μητρὸς γῆς ἡ περιπτύξις θέλει τὴν συγκαλύψῃ ἑσασί, εἰς τὸν ἀτέρμονα χρόνον.

Ἦδη τὸ φέρετρον αἰωρεῖται ἐν τῷ κενῷ, τρίζον καὶ προστριβόμενον εἰς τοῦ βαθέως λάκκου τὰς παρείας καὶ ὁ τίμιος στρατιώτης ὁ ἀγρίως χειμασθεὶς ἐν τῷ κυματώδει πελάγει, ὑπὸ τὴν δίνην διηνεκοῦς κυκλῶνος ταλαιπώρου βίου, εὐρίσκει τέλος ἀκύμαντον, γαλήνιον τὸν λιμένα ἐν τῷ μηδενισμῷ.

Μετρίοφρων, φιλήρημος, τὴν σκιάν ἐπεζήτησε πάντοτε. Καὶ ὁ Θεὸς ἴλεως τῷ παρέσχεν ἐπὶ τέλους τὴν σκιάν καὶ τὴν ἀνάπαυσιν.

Τοῦ ἱερέως τὸ πτύον κατασπιλόνει διὰ πηλοῦ τὴν μορφήν τὴν εὐγενῆ τοῦ μάρτυρος, ἐπὶ τῆς ὁποίας πολλὰς εἶχε χαράξει ἡ ὀδύνη πτυχᾶς, τὴν ὁποῖαν πολλὰι κηλῶσαν ῥυτίδες θλίψεων, ἀλλ' ἐρ' ἣς οὐδεὶς ζῶντος αὐτοῦ ἀπετέθη σπῆλος.

Καὶ ἀκούονται αἱ ὑσταταὶ τῆς νεκρωσίμου ἀκούθειας εὐχαί.

«Τοῦ κυρίου ἡ γῆ καὶ τὸ πλήρωμα αὐτῆς».

«Γῆ εἰ καὶ εἰς γῆν ἀπελεύσει».

Ἐτέθη ἤδη ἐπὶ τοῦ φερέτρου τὸ κάλυμμα καὶ αἱ ἀξίναι ἀρθόνους, συμπαγεῖς, ῥίπτουν τῆς γῆς τοὺς βάλους ἐπ' αὐτοῦ.

«ὦ! ποτέ μὴ θελήσετε νὰ τὸν ἀκούσητε τὸν ψῶ-
φον ἐκεῖνον τὸν βωδὸν, τὸν δοῦπον τὸν παλμῶδη,
τὸν ἀλυσμῶντον· διότι ὅστις τὸν ἀκούσῃ ποτὲ ἐν
περιπατῶντι ἀπὸ τοῦ χαίνοντος τάφου προσηλώσει,
θὰ τὸν ἀκούῃ πάντοτε πλήττοντα, ὡς διὰ σφύρας
σιδηρᾶς, τοὺς κροτάφους αὐτοῦ, δονοῦντα ἐν λοι-
σθίῳ πόνῳ τὴν καρδίαν του.

Καὶ ἐνῶ οἱ πρῶτοι τοῦ χώματος σωροὶ θραύον-
ται ἐπὶ τοῦ φερέτρου, κροτοῦσιν αἱ τρεῖς τοῦ τιμη-
τικοῦ λόγου συμπυροκροτήσεις, ὧν ἡ ἀπήχησις, συ-
ρίζουσα διὰ μέσου τῆς ὑγρᾶς ἀτμοσφαιρας, σθένου-
ται ἐν κυματώδει ἐπὶ τῶν πέριξ λόφων ἀναπάλλει,
ὡς ὄλολυγμός.

Τὴν αὐτὴν ὥραν ἐξῶθεν τῆς μεσημβρινοδυτικῆς
ἄκρας τοῦ νεκροταφείου, ἐπὶ γυμνοῦ ἀγροῦ, ἄλλη
κηδεῖα ἐτελείτο, κατὰ τοὺς ἀγρίους κανόνες, οὓς
ἀμετακλήτως διέγραψεν ἡ φύσις.

Πῶμα ἵππου κατέκειτο ἐκεῖ βορὰ μυριάδος κο-
ράκων, οἵτινες συνωθούντο περὶ αὐτό, ὡς οἱ θλιβε-
ροὶ διαλογισμοὶ περὶ τὸ πῶμα νεκρωθείσης καρδίας,
καὶ βαινόντες ἐπὶ τῆς κεφαλῆς, ἐπὶ τῶν σκελῶν,
ἐπὶ τῶν ἀποκαλυπτομένων τῶν πλευρῶν αὐ-
τοῦ, μὲ φρισσοῦσας τὰς πτέρυγας, μὲ κρωγμῶν
χαρᾶς, ὠρχοῦντο τὰς μικρὰς ὀρχήσεις ἀκροατῶν,
ἐμπηγνύοντες τὰ βαρέα ῥάμφη των εἰς τὰς ἐν ἀπο-
συνθέσει σάρκας τὰς ἐρυθρομέλανας, αἵτινες ἡω-
ροῦντο, ὡς ἀηδεῖς θύσανοι ἐπὶ τοῦ γυμνουμένου
σκελετοῦ, ἐνῶ κύνες βουλιμῶντες διέγραφον κύ-
κλους περὶ τὴν εἰδεχθῆ αὐτὴν πανθαϊσίαν, ἀναμέ-
νοντες τὴν ἔνεκα τῆς ἐπερχομένης νυκτός ἀπομά-
κρυνσιν τοῦ ἔσμου ἐκεῖνου τῶν ἀντιζήλων, ὅπως
ῥιθῶσι καὶ αὐτοὶ ἐπὶ τῶν ὑπολειμμάτων τῆς λείας.

Εἴτε ἐπτόησαν τὰς μαύρας ἐκεῖνας λεγεῶνας
τοῦ τιμητικοῦ λόγου αἱ συμπυροκροτήσεις, εἴτε ἡ
ἐξαπλουμένη ἀγλύς, τῆς νυκτός ἡ προάγγελος, τὰς
ἀνεκάλεσεν, ὡς ἐκ συνθήματος, μετ' ἀγρίων κρωγ-
μῶν ἐν ἐνότῃ κινήσεως, ἐπληξαν τὸν ἀέρα διὰ τῶν
μέλανων περὶ τῶν τῶν καὶ παρήλασαν ἄνωθεν τοῦ
ἀκαλύπτου ἐπὶ τάφου τοῦ Κίμωνος, μετὰ ξηροῦ
πλαταγίσματος, ἐνῶ ῥεῦμα φρικῆς διέσεισε τὸ φύλ-
λωμα τῶν κλάδων, ἄνωθεν τῶν ὁποίων διήλθεν ἡ
ἀπαίσια λεγεῶν.

Ὁ τύμβος ὑπερκύπτει ἤδη τῆς γῆς, οἱ δὲ ἀγυῖο-
παιδες καὶ οἱ ἀλῆται διαπληκτίζονται διὰ τὴν ἀρ-
παγὴν τῶν διπύρων καὶ τοῦ οἴνου, ἐνῶ ἀποχωρεῖ
ἐν σπουδῇ ὁ τιμητικὸς λόγος ὑπὸ τοὺς ἦχους τοὺς
φαιδρούς τοῦ ἐμβατηρίου τῆς εἰσόδου τῆς Ἀπόκρεω.

Ὁ ἀνεμὸς κατέπαυσε καὶ ἡ βροχὴ ἐξακολουθεῖ
πίπτουσα ἐπίμονος, ἀπελπιστικῇ.

— Παππιά, μωρέ, γινηκάμε γιὰ δαῦτον, ἔλεγε
βλασφημῶν εἰς στρατιώτης, καὶ σπογγίζων διὰ τῆς
χειρίδος τῆς ἐλευθέρως ἀριστέρως χειρὸς τὸ πρόσω-
πον, ἐπὶ τοῦ ὁποίου ὁ παχὺς κονιορτός, ὁ ἰδρῶς καὶ
ἡ καταλειδομένη βροχὴ εἶχον ἀποθέσει ἐμπλαστρα
τεφροχρῶν πηλοῦ.

— Ποῦ μὰς ξεφύτρωσε πάλι αὐτός; Σὰν νὰ
μὴ σοῦ φτάνουν ἡ ἄλλαις ἀγγαρεῖαις ἐδῶ στὴν
Ἀθήνα, μόνο δὲν πέρνει ἀνάσα κι' ἀπὸ τὸ νὰ
κουβαλᾶς στὸ νεκροταφεῖο ἀποστράτους καὶ σταυ-
ροφορεμένους!

— Κάτι θὰ ἔλεγα τώρα γιὰ τὸ σταυρὸ τους,
μόνε ἄς πάει...

— Καὶ δὲν λές, πῶς θὰ τὰ καταφέρουμε νὰ γεί-
νουν πάλι στολὴ καὶ ὄπλισμός αὐτὰ ἐδῶ;

— Σῶπα καὶ μὲν ἄρθη τῆ νύχτα ὁ μακαρί-
της νὰ σοῦ δώσῃ ἓνα χέρι νὰ τὸν ξεκουριάσῃς.

— Ἀροῦ σοῦ ξελεκιάσῃ πρῶτα τὴ στολὴ σου.

Καὶ ἐκλείσεν ὁ διάλογος μὲ τὴν ἐξῆς ἀπορίαν
τοῦ δεκανέως.

— Ἦθελα νὰ ἤξερα· πότε τάχα ἐμάζεψε ἀπὸ
τὸ λόγο περισσότερα τρισάγια ὁ μακαρίτης; σή-
μερα στὴν κηδεῖα, γιὰ αὐριο, ὅταν θὰ βαρέσῃ
καθαριότη.

ΚΔ'.

Ὅταν ἐν Κερκύρῃ ὁ Φίλιππος Βράγκας ἐπληρο-
φορήθη τὸν θάνατον τοῦ Κίμωνος ἔπευσε νὰ δράμῃ
εἰς Ἀθήνας ἐπ' ἀδείῃ, ὅπως παράσχῃ τὴν ἠθικὴν
αὐτοῦ ὑποστήριξιν καὶ παραμυθίαν εἰς τὰ ἐρημο-
θέντα τέκνα του, ὅπως ἀντιμετωπίσῃ τὰ προβλή-
ματα, τὰ ὁποῖα ἐγέννησεν ὁ θάνατος, ὡς πρὸς τὸ
μέλλον τῶν ὄρφανῶν, πρὸ παντός δὲ ὅπως ἀναλάβῃ
ὅσον τάχιστα τὴν ἐντολὴν τῆς ἐπιτροπείας καὶ ἀνα-
τροφῆς των.

Ἡ σύνταξις των ἀπέβαινεν ἐλαχίστη, αὐτὸς δὲ
ἦτο ἀδύνατον νὰ ἐπαρκέσῃ εἰς τὰς δαπάνας τῆς
ἀνατροφῆς καὶ τῆς ἀποκαταστάσεώς των. Ἐκτός
τοῦ ὅτι εἶχεν ἤδη τέσσαρα τέκνα ἴδια, ἡ μικρὰ του
περιουσία ἐτι μᾶλλον ἐμειώθη ἔνεκα τῆς ἀπωλείας
μῆς δίκης. Τί θὰ γείνουν; Τί θὰ γείνουν;

Τὸ ἐρώτημα τοῦτο συνέθλιβε τὴν ψυχὴν του·
διότι δὲν εὗρισκεν ἀπάντησιν εἰς αὐτό. Ἀλλὰ τὸ
ἀπεμάκρυνε διὰ τῆς σκέψεως, ὅτι ἔπρεπεν, ἀντὶ πά-
σης θυσίας, νὰ περαιώσουν τὸ σχολικὸν ἔτος τὰ ὄρ-
φανά καὶ ἐν τῷ μεταξύ θὰ ἀπεφάσιζε περὶ αὐτῶν
ἐν ἡρεμίᾳ. Θὰ ἀνελάμβανε τὴν ἐπιτροπείαν των,
θὰ κατέβαλλεν ἐξ ἰδίων τὰ πρῶτα χρεῖα. Τὰ λοιπὰ
ἀπέβλεπον τὸ μέλλον.

Μόλις ἔφθασεν εἰς Ἀθήνας, ἡ πρώτη φροντίς του
ἦτο νὰ παραλάβῃ πλησίον του τὰ ὄρφανά ἐπὶ τι-
νας ἡμέρας, νὰ διασκεδάσῃ κατὰ τὸ ἐρικτὸν τὴν
θλίψιν των.

Μεταβὰς εἰς τὸ λύκειον, πρὶν ζητήσῃ νὰ ἴδῃ τὸν
Φαίδωνα, ἐζήτησε νὰ ἐξοφλήσῃ τὰ ἐξοδα τῆς κη-
δεῖας τοῦ ἀτυχοῦς φίλου του καὶ τὰ ληξιπρόθεσμα
τροφεία τοῦ Φαίδωνος.

Ἀλλὰ τὸν κατέπληξεν ἡ ἀπάντησις τοῦ διευθυ-
νοῦ τοῦ λυκείου.

— Κύριε Βράγκα, τῷ εἶπεν, ὄχι μόνον τὰ ἐξοδα
τῆς κηδεῖας μοὶ ἐπληρώθησαν μέχρι λεπτοῦ, ἀλλὰ
καὶ τὰ διδάκτρα καὶ τροφεία τοῦ Φαίδωνος μέχρι
πέρατος καὶ τῆς τελευταίας τάξεως τοῦ λυκείου,
εἰς χρυσόν, εἰς λίρας αἰγυπτιακάς, ἂν θέλετε.

— Τί λέγετε, κύριε διευθυντά, καὶ παρὰ τίνας;
ἀπήντησεν ὁ Βράγκας μετὰ μεγίστης ἀπορίας.

— Ἐν πρώτοις μὴ στενοχωρεῖσθε, ἂν νομίζετε,
ὅτι δὲν πρέπει νὰ ἀποδεχθῆτε τὴν πρὸς τὰ τέκνα
τοῦ μακαρίτου Ἀνδρεάδη δωρεάν. Σεῖς βεβαίως θὰ
ἦσθε ὁ ἐπίτροπός των, καὶ σεῖς θὰ ἔχετε τὸ δικαίωμα
νὰ τὴν ἀποδεχθῆτε, ἂν ἐγκρίνετε, ἢ νὰ τὴν ἀπορ-

ρίψετε. Διὰ τοῦτο τὰ ἐκράτησα αὐτὰ τὰ χρήματα,
ὡς ἀπλὴν παρακαταθήκην, μέχρι τῆς ἐγκρίσεώς σας.

— Ἀλλά, πρὸς Θεοῦ, ποῖος εἶναι δυνατόν νὰ
ἐνδιαφέρεται οὕτω διὰ τὰ ὄρφανά τοῦ δυστυχισμέ-
νου φίλου μου; Αὐτὸς κανένα δὲν εἶχε στὸν κόσμον,
κανεὶς δὲν ἐνθυμείτο ἂν ὑπάρχῃ πλέον.

— Εἰς αὐτὸ ἀκριβῶς φαίνεται ὅτι σφάλλετε,
κύριε Βράγκα. Ἄλλ' ἄφετε νὰ σὰς διηγηθῶ τί
συνέβη. Τὴν ἡμέραν τῆς κηδεῖας παρουσιάζεται
αἰφνης εἰς τὸν οἶκον τοῦ μακαρίτου εἰς ξένος, ἐλθὼν
τὴν ἴδιαν πρωίαν ἐξ Αἰγύπτου, ὡς ἔλεγεν, εἰς τὸ
ἑσωτερικὸν τῆς ὁποίας ἐμπορεύετο. Κατὰ τὴν ἀφή-
γησίν του, μετὰ τριάκοντα ἐτῶν ἀποδημίαν τὸν
ἔφερον εἰς τὴν Ἑλλάδα, μόνος ὁ πόθος νὰ ἴδῃ τὸν
μακαρίτην. Ἦτο ἀρχαῖος ὑπηρέτης του, ἔλεγε, τὸν
ὁποῖον εἶχε πολὺ εὐεργετήσῃ. Ὅ,τι ἔγεινα στὸν κό-
σμον, ἐπανελάμβανε κατὰ πᾶσαν στιγμὴν, σ' αὐτοῦ
τὴν ἀγιασμένην ψυχὴν τὸ χρωστῶ. Σὰς βεβαίω δέ,
Κύριε Βράγκα, οὐδέποτε εἶδον σπαρακτικώτεραν
θλίψιν, ἀπὸ τὴν τοῦ ἀνθρώπου τούτου. Ἀδελφός
του ἂν ἦτο, δὲν θὰ ἔχυνε πικρότερα δάκρυα. Μετὰ
δύο ἡμέρας ἀπὸ τῆς κηδεῖας ἔρχεται εἰς τὸ ἐκπαι-
δευτήριον καὶ ζητεῖ νὰ μοῦ πληρώσῃ ὅλα αὐτὰ,
ὅπου σὰς εἶπα. Κατ' ἀρχὰς ῥητῶς ἀπεποιήθη νὰ
δεχθῶ τὴν προσφορὰν ἀγνώστου. Τόση ὁμως κατή-
φεια καὶ θλίψις ἐξεδηλώθη ἐπὶ τῆς μορφῆς του,
ὥστε μετεμελήθη διὰ τὴν ἀρνησίαν μου. Ἦξεύρετε,
τῷ προσέθεσα, μόνος ὁ κ. Βράγκας, εἶναι ὁ ἀρμό-
διος νὰ ἀναλάβῃ τὴν ἐπιτροπείαν τῶν ὄρφανῶν καὶ
μόνος αὐτὸς νὰ ἀποφασίσῃ ἐπὶ τῆς προσφορᾶς σας.
Καὶ τῷ ἐξέθεσα ποῖοι σὰς συνέδεον δεσμοὶ μὲ τὸν
μακαρίτην. Τότε μοῦ ἀπήντησε.

— Κάμετέ μου, κύριε, τὸ μεγάλο χατήρι νὰ τὰ
φυλάξετε ἐδῶ αὐτὰ τὰ χρήματα· κι' ἂν ὁ κύριος
Βράγκας δὲν θελήσῃ νὰ τὰ δεχθῆ γιὰ τὰ ὄρφανά
τοῦ εὐεργέτη μου, τότε κάνετε ἢ ἀφεντιά σας τὸ
ψυχικὸ νὰ τὰ δώσετε στὸ ὄρφανοτροφεῖο· αὐτὸ θὰ
μὲ παρηγορήσῃ γιὰ τὴν καταφρόνια ποῦ θὰ κάνῃ
στὴν καρδίᾳ μου. Ἀλλὰ, ἀροῦ τὸν ἀγαποῦσε τόσο
τὸ μακαρίτη, δὲν πιστεύω νὰ διώξῃ τὴ βοήθεια
ποῦ θέλει νὰ κάνῃ στὰ ὄρφανά του, ἀνθρώπος ποῦ
τοῦ χρωστοῦσε τὸ εἶναι του, τὴ ζωὴ του. Μὲ φτάνει
ὁ καὶ μὸς, ὅτι ἐκεῖ βαθεῖα στὴν Ἀφρικὴ ποῦ
ἤμουνα, δὲν ἤξερα, ὅτι ἐκεῖνος ποῦ λάτρευα γιὰ
ἅγιο ἦταν τόσο δυστυχισμένος.

Τὸν ἠρώτησα τὸ ὄνομά του καὶ μοῦ ἀπήντησε.

— Τίποτα δὲ θὰ μάθετε ἀπὸ τὸ ὄνομά μου·
εἶμαι μικρὸς ἀνθρώπος. Ντούλα ῤαντίνα μὲ λένε·
οὔτε μὲ ξέρει κανένας στὴν Ἑλλάδα, οὔτε θὰ μὲ
βρῆτε στὸ ἑσωτερικὸ τῆς Αἰγύπτου, ὅπου φέρνω γύρω
τὸ ἐμπόριό μου καὶ ὅπου θὰ πάω πάλι φεύγοντας
αὐριο ἀπὸ τὴν Ἀθήνα.

Μὲ ἀπεχαλίσθη τότε ζητήσας τὴν ἀδειαν νὰ
ἐναγκαλισθῆ τὸν Φαίδωνα καὶ συνιστῶν αὐτὸν θερ-
μῶς εἰς τὴν ἀγάπην μου. Ἐλησμονήσα μάλιστα
νὰ σὰς προσθέσω, ὅτι ἀφῆκεν, ὡς ἐκ περισσοῦ, καὶ
χιλίαι φράγκα, γιὰ νὰ δίνω κάπου κάπου, ὅσον καιρὸ
σπουδάζουν, ὡς ἔλεγε, ὅσο κρίνω μικρὸ χαρτζι-
λικάκι στὰ ὄρφανά, γιὰ καμμιὰ τους ευχαρίστησι.

Ὁ Βράγκας ἔμεινεν ἐπὶ πολὺ σύννοος καὶ ἀναπο-

φάσιτος. Τὸν κατέτρωγεν ὁ δισταγμὸς περὶ τοῦ
πρακτέου. Ἦτο ἄρα γε ἀληθὴς ἡ ἀφήγησις τοῦ μυ-
στηριώδους τούτου προστάτου τῶν ὄρφανῶν; Ἐ-
πρεπε νὰ ἀποδεχθῆ τὴν παράδοξον ταύτην βοή-
θειαν; Ἀλλὰ καὶ ἐν τίνι δικαίωμάτι νὰ τὴν ἀπο-
κρούσῃ; Αὐτὸς, πατὴρ τεσσάρων τέκνων, μὲ πόρους
μετρίους, ἦτο ἀδύνατον νὰ ἐπαρκέσῃ ἐξ ἰδίων εἰς τὴν
ἀνατροφὴν των. Τῷ ἐπετρέπετο λοιπὸν νὰ ἀπο-
ποιηθῆ βοήθειαν προσφερομένην ἐν ὀνόματι τῆς
πρὸς τὸν πατέρα των ὀφειλομένης εὐγνωμοσύνης;
Διὰ νὰ μὴ ἦναι εἰλικρινὴς ἡ ἀφήγησις αὕτη, ἔπρε-
πεν ἐν τῇ γενναιοδωρῇ τοῦ ἀνθρώπου τούτου νὰ
κρύπτεται συμφῆρον, ὑστεροβουλία. Ἀλλὰ τί ἡδύ-
νατο νὰ ἀναμένῃ ὁ ξένος αὐτὸς ὁ φεύγων μακρὰν,
ἀμα συνετέλεσε τὴν εὐεργεσίαν του, ἀπὸ τὰ δύο
αὐτὰ ἔρημα ὄρφανά; Ποῖα ὑστεροβουλία ἡδύνατο
νὰ τὸν ἐλύσῃ πρὸς αὐτὰ; Οὐδεμία βεβαίως. Ὑπὸ
οἷας δῆποτε περιστάσεις καὶ ἂν εἶχε συνδεθῆ ὁ ξένος
οὗτος πρὸς τὸν ἀτυχῆ φίλον του, ἐξ ὧν τῶν δια-
βημάτων του, ἡ πράξις του διεφαίνετο ἀγαθὴ, τι-
μία, ἀπὸ χρηστῆς καὶ γενναίας ὀρμῆς.

Ἐπὶ πολὺ ἐταλαντεύθη ἐν τούτοις· ὅταν δὲ ἐπὶ
τέλους ἔκρινεν, ὅτι ὀφείλει νὰ ἀποδεχθῆ τὴν προσ-
φορὰν, ἀνέπνευσε καὶ ἀνεκουφίσθη. Ἐνδομυχοῦς
φωνῇ τῷ ὑπηγόρευεν ὅτι αὐτὸ ἔπρεπε νὰ πράξῃ.

Καὶ ὅταν κατόπιν μεταβὰς εἰς τὸ Ἀρσάκειον
μετὰ τοῦ Φαίδωνος, ἔθιξε καὶ ἐκεῖ τὸ ζήτημα τῶν
διδάκτρων, ἐπέβαλλεν εἰς ἐκπληξίν τὸν ταμίαν.

— Τί λέγετε, κύριε Βράγκα; Ἦλθατε νὰ πλη-
ρώσετε τὰ διδάκτρα τῆς Θαλείας Ἀνδρεάδου; Ἐκ
δευτέρου λοιπὸν; Δὲν σὰς ἀρκεῖ, ὅτι προκατεβάλ-
λετε ταῦτα, δι' ὀλοκλήρον τὴν περίοδον τῶν σπου-
δῶν τῆς, πράγμα πρωτοφανὲς δι' ἐμέ;

Καὶ βλέπων τὸν Βράγκαν σιωπῶντα, ἐν προφα-
νεῖ ἀπορίᾳ,

— Ἐν ἀγνοίᾳ σας λοιπὸν ἐπλήρωσε διὰ λογα-
ριασμόν σας εἰς ξένος κύριος τὰ τροφεία ὀλοκλήρου
πενταετίας;

— Διὰ λογαριασμόν μου εἶπατε;

— Διὰ λογαριασμόν σας βεβαίως. Ἐζήτησε μάλ-
ιστα νὰ ἐκδοθῶν αἱ διπλότυποι ἀποδείξεις ἐπ' ὀνό-
ματί σας. Ἄν δὲν σὰς τὰς ἐστειλεν εἶναι εὐκόλον
νὰ ἴδῃτε τὰ στελέχη.

— Εἶναι περιττόν, ἀπήντησε ὁ Βράγκας, ἐντε-
λῶς περιττόν.

Καὶ παραλαβὼν τὴν Θαλείαν ἀνεχώρησεν ἐκεῖ-
θεν ἐτι μᾶλλον σύννοος ἀπέναντι τοῦ παραδόξου
τούτου αἰνίγματος, τὸ ὁποῖον ἐβασάνιζε τὴν ψυ-
χὴν του. Ποτὲ ὁ δυστυχὴς φίλος του, ὁ ὁποῖος οὐ-
δεμίαν τῶν περιστάσεων τοῦ βίου του τῷ εἶχεν ἀπο-
κρύψει, ποτὲ δὲν τῷ εἶχε λαλήσει περὶ τοῦ Ντούλα
ῤαντίνα τούτου· ποτὲ περὶ ὑπηρέτου εἰς τὸν ὁποῖον
παρέσχεν ἔκτακτον εὐεργεσίαν. Τίς νὰ ἦναι αὐτὸς
ὁ ἀνθρώπος, ὁ προσερχόμενος ἐξ Ἀφρικῆς μὲ ὀνομα-
τεπώνυμον στερεοελλαδίτου ἢ μᾶλλον βλαχικόν!
Πολὺ τὸν ἐβασάνιζε τὸ πρόβλημα τοῦτο.

[Ἐπεται τὸ τέλος].

Ερμάννος Χέλμχολτς

ΧΡΟΝΙΚΑ

Φιλολογικά

Ο Πιέρ Λοτί, ὁ γάλλος συγγραφεὺς καὶ ἀκαδημαϊκός, ἤρχισε νὰ δημοσιεύῃ τὰς ἐντυπώσεις του ἐκ τοῦ τελευταίου ἀπὸ τὴν Πετριάν Ἀραβίαν καὶ τὴν Παλαιστίνην ταξιδίου του. Τὸ νέον τοῦ ἔργου ἐπιγράφεται «Εἰς τὴν Ἐρημον», διακρίνεται δὲ διὰ τὴν ζωηρότητα τῶν περιγραφῶν τοῦ.

— Ὁ «Κήρυξ τῆς Νέας Ἰερουσαλῆμ» ἐδημοσίευσεν ἐν μεταφράσει τὸν Λουδοβίχον, τὸ τελευταῖον μυθιστόρημα τοῦ Αἰμιλίου Ζολᾶ. Κατὰ τὸ διάστημα τῆς δημοσίευσέως του πλήθος ἐπιστολῶν ἐστάλησαν πρὸς τὴν διευθυνσιν, διαμαρτυρομένων ζωηρότητα διὰ τὴν ἀσέβειαν. Πολλοὶ τῶν ἐπιστολογράφων ἐκφράζονται περὶ τοῦ Ζολᾶ καὶ τοῦ ἔργου του ὑβριστικώτατα, ἡ δὲ δημοσίευσίς τῶν ἐπιστολῶν τῶν παρήγαγε σκάνδαλον.

— Μεθ' ὅλην δὲ τὴν ἐπιφυλακτικὴν ἰδέαν τοῦ συγγραφέως ὅς πρὸς τὴν διατύπωσιν ἰδίων θεολογικῶν ἰδεῶν, ἡ Λουδοβίχου ἐκτυπῆθη ὑπὸ τῶν καθολικῶν φανατικώτατα. Εἰς πλείστα περιοδικὰ καὶ ἐφημερίδας, δημοσιεύονται καθημερινῶς ἄρθρα σφοδρὰ κατὰ τοῦ Ζολᾶ καὶ τοῦ ἔργου του.

— Εἰς τὴν Νέαν Ἐπιθεώρησιν ἡ δεσποινὴς Παῦλα Λομπρόζου, θυγατὴρ τοῦ διασήμεου Ἰταλοῦ ἐγγλεματολόγου, δημοσιεύει ἄρθρον ὑπὸ τὸν τίτλον «Κοσμολογικαὶ ἰδέαι παρὰ τοῖς παιδίοις καὶ τοῖς ἀγρίοις». Ἐν αὐτῷ ἰσχυρίζεται καὶ ἀποδεικνύει διὰ πολλῶν παραδειγμάτων, ὅτι ὁ ἄγριος καὶ ὁ πολιτισμένος ἄνθρωπος ἐν τῇ παιδικῇ αὐτοῦ ἡλικίᾳ, ἀντιλαμβάνονται τὰ τοῦ κόσμου ὁμοίως.

— Ὑπὸ τὸν τίτλον Ἀμυγδαλιὰ (Amygdala) ἡ κυρία Ε. Μ. Ἐδμόνδος, ἡ γνωστὴ ποιήτρια καὶ συγγραφεύς, ἐξέδωκε κατ' αὐτὰς ἐν κομῷ τομίδι διήγημα ἐλληνικῆς ὑποθέσεως. Εἶνε εἰδύλλιον ἐξελισσόμενον ἐν χωρίδιον παρὰ τοὺς πρόποδας τοῦ Παρνασσοῦ. Νεκρὸς Ἀγγλὸς φιλέλλην, ὑπὸ τὸ ψευδώνυμον Gerard Lowe κρυπτόμενος, μεταβαίνει ἐκεῖ, κατὰ τὴν ἄνοιξιν τοῦ 1825, ὅπως μύθησιν τὸν ἱερέα εἰς τὰ σχέδια τοῦ Φαβιέρου καὶ στρατολογῆσιν τοὺς νέους τοῦ χωρίου. Ἄλλ' ἡ θυγάτηρ τοῦ ἱερέως, ἡ μαυρομάτα Εἰρήνη, τῷ ἐμπνέει ἔρωτα καὶ καθίεται ἐπὶ ἑξ ὀλοκλήρους ἐδδομάδας ἐκεῖ, ἐνῶ τὰ μεγάλα συμφέροντα τοῦ ἱεροῦ σκοποῦ εἰς ὃν ἀπεριώθη, τὸν καλοῦσιν εἰς Ἀθήνας. Ἀλλὰ καὶ ἡ μαυρομάτα τοῦ Παρνασσοῦ δὲν μένει ἀπαθὴς πρὸς τὰς χάριτας τοῦ ξανθοῦ τέκνου τῆς Ἀλθιόνας, καὶ τῷ ἐκφράζει τὸν ἔρωτά της διὰ πρασίμων κλώνων ἀμυγδαλιᾶς, τοὺς ὁποίους ἀναρτᾷ καθ'

ἐκάστην παρὰ τὸ προκεφάλαιον τῆς κλίνης του. Ἐυθασεν ἤδη ἡ παραμονὴ τῆς ἀναχωρήσεώς του, χωρὶς εἶτι νὰ ἐκφράσῃ τὸ πάθος του πρὸς τὴν ὁραίαν παπαδοπούλαν. Κατ' ἐκείνην τὴν ἡμέραν ἡ νεαρὰ κόρη κατὰ διαταγὴν τοῦ πατρὸς της, ψάλλει ἐνωπίον του τὸ θούριον τοῦ Ἰήγα με τῶσαν ἐνθουσιαστικὴν καὶ με τῶσαν χάριν, ὥστε ὁ νέος μαγεύεται καὶ καλεῖ ἀμέσως τὸν ἱερέα παρὰ τοῦ ὁποίου ζητεῖ τὴν χεῖρα τῆς κόρης του. Ὁ ἱερεὺς κατ' ἀρχὰς ἀνθίσταται, διότι, δὲν ἦσαν ἡμέραι ἐκεῖναι διὰ γάμους καὶ χάρες ἐνῶ ἡ πατὴρ ἐκινδύνευε. Ζητεῖται ἡ γνώμη τῆς Εἰρήνης, ἣτις δέχεται μὲν ὡς μνηστῆρα τὸν Ἀγγλον, ὀρκίζεται ὅμως, ὅτι ἐνὸς ἡ πατὴρ της διατελεῖ δούλη, δὲν θὰ δεχθῆ ἢ θέσῃ ἐπὶ τῆς κεφαλῆς της στέφανον τοῦ γάμου. «Ἐως τότε, λέγει, θὰ περιμένω μὲ ὑπομονὴν εἰς τὴν μονὴν τῆς Εὐαγγελίστρας καὶ θὰ προσεύχωμαι ὑπὲρ τῆς ἐπιτυχίας τῶν ὀπλων τοῦ μνηστῆρός μου.» Ὁ Ἀγγλος δέχεται τὸν ὅσον, τελειώνει ὁ πόλεμος, καὶ κατὰ τὸ 1828, μετὰ τὴν ἐκλογὴν τοῦ Καποδιστριαίου, νομφεύεται τὴν ἐκλεκτὴν τῆς καρδίας του. Τὸ διήγημα τῆς Κας Ἐνδμόνδος κοσμοῦσι μαγευτικαὶ περιγραφαὶ ἐλληνικῶν τοπίων καὶ ἐλληνικῶν ἔθιμων καὶ ἠθῶν.

— Προσεχώρις τελοῦνται τὰ παλαιὰ ὑπερήλικα τοῦ ἐν Βικαζιῷ τῆς Ἰταλίας ἀνεγερθέντος ἀνδριάντος τοῦ ἄγγλου ποιητοῦ Σέλλεϋ. Εἰς τὴν πολὺν τὴν ταύτην ἐξεβράσθη ὑπὸ τῶν κυμάτων τὸ σῶμα τοῦ ἀτυχοῦς ποιητοῦ κατὰ τῷ 1822 καὶ ἐκεῖ ἐτάφη ὑπὸ τοῦ Λόρδου Βύρωνος, τοῦ ἐπιστηθίου του φίλου καὶ τοῦ Λαίψ Χέντ. Ὁ ἀνδριάνς εἶνε ἔργον τοῦ ἰταλοῦ γλύπτου Λουκέτση.

Ἐπιστημονικά

Τὸν ἱατρικὸν κόσμον ἀπασχολεῖ ἡ ἀνακάλυψις τοῦ φαρμάκου τῆς φθίσεως, τῆς διφθερίτιδος, τοῦ τύφου καὶ τῆς γολέρας. Ἡ θεραπεία γίνεται δι' ὄρου αἵματος, ὄνου μὲν διὰ τὴν φθίσιν, ἵππου δὲ διὰ τὴν διφθερίτιδα, τὸν τύφον καὶ τὴν γολέραν. Τὰ γενόμενα τελευταίως πειράματα, ὡς πρὸς τὴν θεραπείαν τῆς διφθερίτιδος προπάντων, παρέσχον λίαν ἐνθαρρυντικὰ ἀποτελέσματα. Τὴν δόξαν τῆς ἀνακαλύψεως συμμερίζονται δύο ἱατροὶ, ὁ γερμανὸς Βαίριγκ καὶ ὁ γάλλος Ροῦ. Ἡ προτεραιότης ὅμως ἀνήκει εἰς τὸν Βαίριγκ. Ὁ Ροῦ, ὡς ὁ ἴδιος ἀνεκάνωσεν ἐν τῷ Συνεδρίῳ τῆς Βουδαπέστης, προέβη εἰς πειράματα στηριχθεῖς ἐπὶ προηγουμένων ἐργασιῶν τοῦ γερμανοῦ συναδέλφου του, ἐτελειοποίησε δὲ τὴν ὑπ' αὐτοῦ ἐπινοηθεῖσαν μέθοδον τῆς δι' ὄρου αἵματος θεραπείας.

— Ἐν Ἰλιμενάου τῆς Γερμανίας ὁ Ρ. Γκρόσσε ἐξήγησε προνόμιον διὰ νέον θερμομέτρον ἐπινοηθέν ἐσχάτως ὑπ' αὐτοῦ. Ὁ Γκρόσσε ἐσκεψθῆ νάντικαταστήσῃ τὸν σήμερον ἐν χορσῇ ὑδραργύρου καὶ τὸ οἰνόπνευμα διὰ τοῦ τολελαίου (toluol), ρευστοῦ μελανοῦ, εὐκόλου διὰ τοῦτο διακρινόμενον ἐντὸς τοῦ ὑαλίνου σωλήνος τοῦ θερμομέτρου. Ἐκτὸς τούτου τὸ σημεῖον ὅπου τὸ ρευστὸν τοῦτο πῆγνυται, ἀπέχει πολὺ τοῦ σημείου ὅπου ἀναδράζει. Τελευταῖον εἶνε εὐηθέστερον τοῦ υδραργύρου καὶ ὅλως ἀκίνδυνον διὰ τοὺς μεταχειριζομένους αὐτὸ ἐργάτας.

Θεατρικά

Ὁ Κοκκίν, ὁ διὰ σημεῖος γάλλος κωμικὸς, θὰ παριστῆναι τοῦ λοιποῦ μετὰ τῆς Σάρας Βαρνάρ, ἐν τῷ ὑπ' αὐτῆς διεθυνομένῳ θεάτρῳ τῆς Ἀναγεννήσεως. Λέγεται ὅτι ἡ ἐνωσις αὐτῆ τῶν δύο δημοτικωτάτων καλλιτεχνῶν θὰ βλάψῃ μεγάλως τὸ «Γαλλικὸν θέατρον».

— Τὸ νέον «Διεθνὲς Λυρικὸν Θεάτρον» τῶν Μεδιολάνων ἤνοιξε τὰς πύλας του κατ' αὐτὰς διὰ τῆς «Μάρτυρος» μελοδραμάτος τοῦ ἑλλήνου μουσουργοῦ Σπ. Σαμαρά. Κατὰ τὴν πανηγυρικὴν αὐτὴν παραστάσιν, τὴν πλήρη ἐπιτυχίαν, περὶ τῆς ὁποίας ὁ ἰταλικὸς τύπος γέμει ἐγκωμίων, ἐψάλλεν ὁ ἑλλήν ὑψίστωνος Ἀποστόλου.

— Λέγεται ὅτι ἐν Ἀθήναις θὰ ἰδρῶθῃ ἀπὸ τοῦ προσεχούς γεμῶνος δραματικὸς θίασος, τοῦ ὁποίου ὁ διαπύρχης δὲν θὰ εἶνε ἡθοποιός, ἀλλὰ κεφαλαῖος, μέλων να συνενώσῃ, προσλαμβάνων ἐπὶ μισθῷ, τοὺς καλλιστους τῶν παρ' ἡμῖν ἡθοποιῶν.